

Šolska kronika in spomini na šolo v Železnikih

2. del

Katarina Primožič

Leta 2015, ob 200-letnici šolstva v Železnikih, je bil v 12. številki Železnih nitih že objavljen članek z zgornjim naslovom. Zaradi obsežnega gradiva – kronika šole v Železnikih obsega štiri rokopisno gosto popisane zajetne zvezke formata A4, v anketnih vprašalnikih pa je zbranih veliko zanimivih spominov – sem se takrat odločila, da prispevek razdelim na več delov. Prvi del se zaključuje s šolskim letom 1959/1960. Letos, ko mineva 205 let, odkar je župnik Mihael Grošelj za otroke v Železnikih ustanovil enorazrednico, pa posredujem v branje drugi del, ki se začne v šolskem letu 1960/1961 in konča z letom 1985/1986.

Tako kot v prvem so tudi v drugem delu izpisani zanimivi utrinki – poudarki, dokumentirani v šolski kroniki, pa tudi nekatere izkušnje s šolskim delom in življenjem, o katerih so v šolskem letu 2013/2014 starejše sorodnike in sosede spraševali učenci Osnovne šole Železniki.

Vsak zapisovalec kronike – dokumentarist šolskega življenja – se je tega dela lotil drugače. Nekateri bolj, drugi manj podrobno so navajali dogodke, datume, ljudi itd. V šolskem koledarju tistega časa in v kroniki so nekateri dogodki postali tradicionalni, npr. proslave ob državnih praznikih, sprejem prvošolcev v pionirsko in sedmošolcev v mladinsko organizacijo, spremljanje kurirčkove pošte, januarski pohod v Dražgoše, zaključek bralne značke, poletna šola v naravi, športni dnevi, revija pevskih zborov ipd. Včasih so le omenjeni, ponekod je ohranjen tudi naslov igrice, ki so si jo učenci ogledali, ipd. Vsi kronisti pa so za vsako šolsko leto posebej (skopo ali obširno) v kroniki predstavili kadrovsko zasedbo, strokovna izobraževanja, interesne dejavnosti, končni učni uspeh, izboljšave materialnih pogojev ter pomembne spremembe v šoli in kraju. Dokumentirani so tudi uspehi z različnih tekmovanj posameznih učencev in ekip. Pogosto so zapisanemu dodali tudi fotografije in izrezke iz časopisov. Šolsko življenje je pestro, zna biti, da vseh dogodkov kronisti niso vključili v ta dokument, kar je po svoje škoda.

Prispevek ni prepis iz kronike, nekaj zapisov pa je vendarle navedenih dobesedno – včasih zaradi posebnih besednih zvez, (danes) zaznamovanega besedišča ali preprosto zato, da je trditev, misel, mnenje ipd. dokumentirana v originalu.

Listanje in prebiranje šolskih kronik pritegne tudi zato, ker so nam ljudje in kraji poznan, nekaterim bralcem pa bo prispevek gotovo obudil tudi spomin na njihovo otroštvo in mladost.

Utrinki iz šolske kronike šole v Železnikih

Drugi del se začne v šolskem letu 1960/61 in konča z letom 1985/86

V tem obdobju so kroniko pisali:

- upravnik osnovne šole Leopold Kejžar od šolskega leta 1960/61 do 1961/62 (Šolo je vodil od leta 1956/1957 do 1961/1962. Njegov prvi zapis v šolski kroniki je iz leta 1956/1957, ko je podpisan kot ravnatelj nižje gimnazije, v šolskem letu 1959/1960 pa kot upravnik osnovne šole.);
- upravitelj osnovne šole Marjan Kne od leta 1962/1963 do 1965/1966 (Leta 1966 je prvič podpisan kot ravnatelj.);
- ravnatelj Marjan Misson od leta 1966/67 do 1969/1970;
- ravnatelj France Benedik od leta 1970/71 do 1978/1979 in
- ravnatelj pomočnik Jože Šmid od leta 1979/80 do 1985/1986 (V šolskem letu 1979/1980 je ravnateljsko mesto prevzel Leopold Nastran.).

Šolsko leto 1960/61

- 461 učencev je bilo razvrščenih v šestnajst oddelkov. "Naša šola je s tem dosegla doslej največji obseg."
- Primanjkuje učilnic. V več učilnicah je pouk potekal v treh izmenah.
- Okrajna revizijska komisija v Kranju je sprejela investicijski program, ki je predvideval dograditev štirih specialnih učilnic, dveh navadnih učilnic, upravnih prostorov in telovadnice.
- Ob 20. obletnici začetka druge svetovne vojne so v parku pred šolo odkrili spomenik Pionirskemu odredu Ratitovec.
- Šolski pevski zbor je nastopil na zaključni šolski prireditvi ter na okrajni reviji na Jesenicah, kjer se je uvrstil med najboljše.

- 110 šolarjev je poleti taborilo v Valdoltri pri Ankaranu.
- 30. junija 1961 je bila Občina Železniki pridružena Občini Škofja Loka.

Iz zapisa Poldeta Kejžarja, upravitelja osnovne šole;
31. 8. 1961

Šolsko leto 1961/62

- Vpisanih je bilo 466 učencev. Porazdeljeni so bili v 15 oddelkov.
- Izboljšana je bila kadrovska zasedba.
- Zaradi povečanega obsega administrativnega dela so s 1. 9. 1961 v šoli zaposlili administrativno delavko.

Leto 1960/1961

Šolski posel se je pričel 4. 9. 1960. Vpisalo se je 466 učencev, ki so bili porazdeljeni v 15 oddelkov. Nova šola je o tem dosegla dolgi napredek obsega. Strokovna zasedba je bila sorazmerno dobra, saj je vsi učenci razpolagali s strokovno predanostjo na svojo vse predmeti. Šol pa so redno sprejemali sestave in učitelje, ki so se prišli posvetiti učencem.

Prva skupina potrdila sta bili dodeljeni na on. šola Daria učiteljica Margeta Magotič in Roka Botočnik. V oktobru pa je odšla na novo šoli učiteljica Kristina Zornen. Šola šola Sela je prišla učiteljica Majra Kaulčič, sprejeta je bila v šolo kot učiteljica absolventka gimnazija tamošnja Erika. Nadaljevala je bila se dodeljena na on. šola Zlatibor prouka učiteljica Cilka Srp. S 1. polletjem pa je bila namestena na novo absolventka VPS - oddelka na slovenski jezik, to. Cilka Gorjanc.

Končna organizacija in razreda je bila naslednja:

1. a	Polona Jurešič
1. b	Cilka Srp
2. a	Mojana Učar
2. b	
3. a	Jane Kaulčič
3. b	Majra Kaulčič
4. a	Leta Kršič
4. b	
5. a	Helena Kramar
5. b	
6. a	Paul Zogi
6. b	Cilka Gorjanc
8. a	Erika Kršič
7. a	Milena Dobroč
1. b	Stano Thaler
8.	Jaka Stanoč

Kolaj tega so poučevali se to. to. Leta in št. Kršič in Cilka Kršič in Cilka Juri in št. Leta (angl. jezik).

Kot je videti in gornje je videti primanjnost razrednih učiteljev, zato so v 1. razredu poučevali tudi predmeti učitelji.

Razredniki
in učitelji v
šolskem letu
1960/61.

- "Čeprav se ne moremo pohvaliti s kakšnimi posebno imenitnimi učnimi uspehi, je vendarle viden uspeh poglobljene skrbi za delo z zaostajajočimi učenci. Učni uspeh je porastel na 80 % pozitivno ocenjenih učencev, napredujoči z negativnimi ocenami so stalno predmet posebne skrbi in dopolnilnega dela."
- V Davči so organizirali štiridnevni smučarski tečaj za učence višjih razredov. "Tečaj je lepo uspel, lepa smuka je vse zadovoljila. Vodili so ga Pavle Zajc, Jože Cuderman, Miha Kavčič in Tone Lotrič."
- Šola je sodelovala na vseh javnih prireditvah v kraju. Pevski zbor je pripravil celovečerni koncert.
- Ob koncu leta so učenci 8. razreda pod mentorstvom učiteljice Ladislave Abina pripravili pravljično igro Frana Milčinskega Mogočni prstan.
- Leopold Kejžar zapušča delovno mesto upravitelja šole. Na to delovno mesto je bil imenovan Marjan Kne, dotedanji upravitelj osnovne šole v Selcih. "Ko zaključujem sedemletno delovanje

v Železnikih, se zahvaljujem vsem sodelavcem, prijateljem šole in prebivalcem za sodelovanje in se poslavljam s prijetnimi spomini na prebit del svojega življenja," se je poslovil Kejžar.

Iz zapisa Poldeta Kejžarja, upravitelja osnovne šole;
15. 11. 1962

Šolsko leto 1962/63

- Vpisanih 451 učencev so razporedili v 15 oddelkov.
- Z januarjem 1963 so matični šoli v Železnikih priključili okoliške šole, ki postanejo njene podružnice.
- Pričeli so razpravljati o tem, da bi dogradili šolsko poslopje.
- Med poletnimi počitnicami so organizirali taborjenje v Verudi pri Puli. Udeležilo se ga je 137 učencev. "Taborjenje je bilo za naše otroke neprimer-

Prevoz otrok s Ptovča okoli leta 1961. Foto: Loški muzej

no, ker nismo imeli svojega tabora. Manjkala je disciplina, pogrešali smo svojo kuhinjo in taborniško življenje, ki smo ga imeli vsa leta do sedaj."

Iz zapisa Marjana Knet, upravitelja osnovne šole;
24. 8. 1963

Šolsko leto 1963/64

- Septembra je bilo vpisanih 445 učencev, 78 jih šolskega leta ni uspešno zaključilo.
- "Vsi učenci, ki so dovršili osemletno šolsko obveznost, so dobili delovna mesta v podjetju ali pa štipendije za nadaljnji študij na srednjih šolah."
- Šole spodnje Selške doline – Bukovica, Bukovščica, Lenart – so bile priključene matični šoli v Škofjo Loko.
- Pričeli so s pripravami na adaptacijo šolskega poslopja. "Vsi prebivalci se navdušujejo nad gradnjo. Vendar občina nima sredstev, ker gradi telovadnico na Trati."
- Organizirali so desetdnevno letovanje v Banjolah pri Puli. Taborovodja je bil učitelj Pavle Zajc. "Pri letovanju gre vsa zahvala domačinom, ki so veliko otrok prepeljali do Ljubljane s svojimi avtomobili, in to brezplačno."

Iz zapisa Marjana Knet, upravitelja osnovne šole;
1. 9. 1964

Šolsko leto 1964/65

- V 15 oddelkov je bilo razdeljenih 446 učencev.
- Pouk je še vedno dvoizmenski.
- V načrtu je gradnja prizidka z dvanajstimi novimi učilnicami in telovadnico. Predvideni začetek gradnje je bil 1. april 1965 (preložen na 1. avgust 1965). Zaradi gospodarske reforme je načrtovano ostalo le na papirju. "Tako so zaenkrat vse naše zamisli, da bomo pričeli z enoizmenskim poukom, padle v vodo. Kdaj bomo pričeli, je

vprašanje časa in gospodarske moči občine."

- Šolske stavbe v Davči, Dražgošah, Selcih in Sorici so potrebne prenove. "Če ne bomo dobili potrebnih sredstev, bo škoda, ki je že sicer velika, še večja. Ne bo dolgo, ko bomo prisiljeni prenehati s poukom."
- Ravnatelj v kroniki zapiše, da šola potrebuje družinska stanovanja in samske sobe za učitelje. "Danes pritegnemo človeka predvsem s stanovanjem," ugotavlja upravitelj.
- Tovariš Cuderman je ustanovil zabavno skupino učencev, ki je s svojim programom navdušila ljudi v Železnikih, Selcih, Retečah, Predvoru in Cerkljah.
- "V teku so priprave za ukinitve oddelkov na Zalem Logu, v Podlonku ter 5. razreda v Selcih."

Iz zapisa Marjana Knet, upravitelja osnovne šole;
24. 8. 1965

Šolsko leto 1965/66

- V 15 oddelkov so razvrstili 489 učencev. Veliko učencev je bilo v 5. a (40), 5. b (41), 7. a (41) in 7. b (42).
- V začetku šolskega leta so na predlog Sveta za šolstvo občine Škofja Loka zaprli šoli na Zalem Logu in v Podlonku ter ukinili 5. razred v Selcih. Učence z Zalega Logu so prešolali v Selca, kjer je bil pouk enoizmenski. Učenci iz Podlonka in petošolci iz Selc so obiskovali šolo v Železnikih. Prebivalci Zalega Logu so bili ogorčeni, ker so jim zaprli šolo. V dnevno časopisje so pisali članke. "Šli so tako daleč, da so se pritožili v kabinet maršala Tita." Po dobrem mesecu od ukinitve je narasla voda onemogočila prevoz z Zalega Logu v Železnike. V tem času sta tam poučevala učitelja iz Železnikov – Anči Bogataj in Jože Šmid.
- Pozimi pa je bil zaradi snega onemogočen prevoz učencev iz Podlonka. Osem učencev je takrat poučevala Metka Pogačnik, abiturentka (absolventka) gimnazije.

- Gradbeni odbor in prebivalci Železnikov so zavrnil predlog, da bi postavili štiri montažne učilnice. "Sklad za šolstvo nam je postavil dvoje. Ali izdelava montažnih učilnic ali pa moramo zbrati 40.000 Din." Sklep sestanka delovnih skupnosti podjetij je bil, da vsak zaposleni plača mesečno 1 % od neto osebnega dohodka, podjetja pa dodatno prispevajo 0,5 % na vsakega zaposlenega. "Podjetja so se pogodbeno zavezala, da bodo sredstva mesečno nakazovala na žiro račun – za gradnjo šole. Danes, ko pišem kroniko, dela za gradnjo že v redu potekajo. Tako bo v letu 1966 bo zgrajen nov trakt, v katerem bo šest učilnic."
- Za šolsko leto 1967/68 načrtujejo pouk v novih šolskih prostorih. Upajo, da bo enoizmenski.
- Ravnatelj Marjan Kne zapuša delovno mesto v Železnikih.

Iz zapisa ravnatelja Marjana Knet; 8. 8. 1966

Šolsko leto 1966/67

- Avgusta 1966 je podjetje Tehnik začelo graditi nov del šolske stavbe.
- Na delovno mesto ravnatelja Osnovne šole Železniki je imenovan Marjan Misson. Obiskal je po-

družnične šole v Davči, Dražgošah, Martinj Vrh, Selcih, Sorici in Zabrdu ter sodeloval na roditeljskih sestankih. V Martinj Vrh so starši zahtevali vsakoletni vpis v 1. razred. (Ne vsako drugo leto kot do takrat – op. avtorice.)

- Za novo leto je založba Mladinska knjiga šoli podarila tisoč novih knjig za mladinsko knjižnico, ki so jih razdelili tudi na podružnice.
- Denar za novoletno praznovanje so prispevala vsa podjetja. Ravnatelj je v skladišču na Trati kupil "špecerijsko blago" in v kroniko zapisal: "Zavitke sladkega so dobili vsi učenci." SZDL Železniki (Socialistična zveza delovnega ljudstva – op. avtorice) je plačala dve kino predstavi s pravljicnimi filmi.
- "Tovariš Cuderman je vodil mladino na glasbeno-umetniškem in zabavnem področju. Za 8. marec so nastopili v nabito polni dvorani z oddajo Pokaži, kaj znaš!"
- V šolski kuhinji pripravljajo hrano za učence in za zaposlene v tovarni Iskra. Prevažanje hrane v Iskro ni potekalo najbolje, ker se je hrana razlivala iz posod. "Šolska kuharica je vestna, pripravlja malice v splošno zadovoljstvo učencev in učiteljev." Za socialno šibkejšje družine so znižali mesečni prispevek za malico.

Iz zapisa ravnatelja Marjana Missona; 26. 8. 1967

Šolski uspehi 1966/67

Šola	Učiteljev	Razredi	Učencev	Letni uč. uspeh cel. mest	Oddelkov
1. OŠ Železniki	19	1. - 8. r.	480	22,4	16
2. OŠ Bača	3	1, 3, 4, 6, 8	53	25,5	3
3. OŠ Ljuba	2	1, 3, 5, 6, 7	45	24,0	2
4. OŠ Zabrdo	1	2, 5, 7	15	24,6	1
5. OŠ Selca	4	1, 2, 3, 4, r.	133	25,-	4
6. OŠ Dražgoše	1	1., 3.	20	10,1	1
7. OŠ Martinj vrh	1	1, 2, 4	14	41,5	1
	31			25,1	28

Šolsko leto 1967/68

- Slovesna otvoritev novega dela šolskega poslojja je potekala 17. septembra 1967. Nastopili so: pihalni kvartet učencev, ki so obiskovali Glasbeno šolo Škofja Loka, oddelek trobil v Selcih. Trak je pre-rezal predsednik občine Zdravko Krvina. Pridobitve: v novem traktu je šest učilnic za predmetni pouk, vezni trakt z garderobami in upravnim delom. Zgornji del stare šole je namenjen učilnicam nižjih razredov, spodaj pa je učilnica za tehnični pouk. Šolsko pohištvo za nove učilnice je šola nabavila sama.
- Gradnjo telovadnice načrtujejo v letu 1969.

- Asfalt do šole je bil položen avgusta 1968.
- Občina Škofja Loka je 21. aprila 1968 uspešno izpeljala referendum, na katerem so se občani odločali za samoprispevek. Zbrana sredstva naj bi namenili obnovi oz. gradnji šolskih poslopij v Gorenji vasi, Škofji Loki, na Trati in v Železnikih (nova telovadnica).
- Krajevna skupnost je zgradila novo avtobusno postajo pri Iskri. Učenci so prostovoljno pomagali. "Prejšnja postaja je bila pred Iskro, a jo je le-ta zaradi živ-žava otrok ukinila."
- Asfaltiranje ceste skozi Železnike je potekalo avgusta 1968. "Cesta je zdaj odlična," jo je pohvalil ravnatelj.

Hočemo telovadnico!
(1967/68)

Šola z novim prizidkom. Pouk v novih prostorih se je lahko začel 15. 9. 1967.

Na otvoritvi je igral pihalni kvartet učencev.

- S prihodom novega učitelja glasbenega pouka Joška Peternelja so (kot del razširjene dejavnosti osnovne šole) ustanovili glasbeno šolo z oddelki za klavir, harmoniko in kitaro. Ustanovili so jo za šolsko mladino, "da čim več koristnega pridobi v mladosti".
- Na šoli je za učence od 3. do 8. razreda potekala Prešernova bralna značka. V 3. in 4. razredu so podelili 50 pohval, v 5. in 6. razredu 27 priznanj, v 7. in 8. pa dve bralni znački. Na slovesni podelitvi sta učence obiskala pisatelja Marija Kmetova in Jože Javoršek, ki sta brala svoja dela.
- Za Cicibanovo bralno značko je tekmovalo 51 prvošolcev in 35 drugošolcev.
- Osnovnošolci so sodelovali tudi na prireditvi ob slovesnem odkritju spominske plošče planinskega pisatelju Janku Mlakarju na njegovi rojstni hiši.
- Maja je po kurirskih poteh potovala kurirčkova pošta.
- Mladi konstruktorji so dobili prehodni pokal na tekmovanju v sestavljanju sistema mehanotehnika v Škofji Loki. Ocenjevali so njihovo hitrost, natančnost in domiselnost. (V kroniki je sicer zapisano, da so tekmovali v sestavljanju lego kock, a je eden od udeležencev tekmovanja opozoril, da lego kock takrat v šoli še niso poznali. – Op. avtorice)
- Cicibani so bili s slovesno prisego in izročitvijo pionirskih simbolov za praznik republike sprejeti v

Na gradbišču avtobusne postaje.

Nastop učencev Glasbene šole Železniki. (1967/68)

Sprejem kurirčkove pošte pri spomeniku Pionirskemu odredu Ratitovec. (1967/68)

Podelitev prometnih značk članom "družine prometnikov".

letalski in tehnični. Ravnatelj v kroniki izpostavi pevski zbor, ki "je naštudiral tri triglasne pesmi".

- V okviru prometne vzgoje je bila organizirana "družina prometnikov". Kupili so jim štiri uniforme pionirjev – miličnikov. Na dan pionirjev v prometu so bili na obisku predstavniki milice iz Škofje Loke in "leteča prometna policija iz Kranja". Učencem so razkazali aparature v službenem avtomobilu. Na šoli so izpeljali tudi kolesarsko tekmovanje na progi, opremljeni s prometno signalizacijo.
- Mladinska organizacija je na prireditvi z naslovom Pokaži, kaj znaš pripravila srečanje mladih talentov.
- Tudi v tem letu so učenci tekmovali za Prešernovo bralno značko. Podelili so jim pohvale in priznanja za branje, priznanja za poznavanje književnosti, pa tudi šest bronastih in dve zlati znački. "Skupaj 164 nagrad ali 30,88 %." Na podelitvi sta sodelovala člana Društva slovenskih književnikov pisatelj Anton Ingolič in pisateljica, pesnica ter prevajalka Gitica Jakopin.
- Pri Cicibanovi bralni znački je sodelovalo 37,8 % učencev razredne stopnje.
- Izgubili so igrišče za šolo, saj so na tem mestu začeli graditi telovadnico. Igrišče je bilo predvideno "na idealnem zemljišču z naravno tribuno, vežbališčem za smuko in sankanje, ob vodi, ob naravnih mejah sredi tišine in zelenja v najugodnejši bližini šole. Le da bi ga čimprej dobili!"

Iz zapisa ravnatelja Marjana Missona; 28. 8. 1969

Šolsko leto 1969/70

- Že marca 1969 so začeli graditi telovadnico, ki je bila avgusta 1969 dograjena in dobro opremljena. Otvoritev je potekala 7. 9. 1969. Ravnatelj v kroniki obžaluje, ker nima galerije, za katero so "intervenerirali". Telovadnico uporabljajo: ŠD Alples, TVD Partizan in TVD Selca.
- Uveden je bil kabinetni pouk. (V začetku šolskega leta le organizacijsko, vsebinsko pa še ne za vse predmete.) Ravnatelj opozarja, da novi trakt ni grajen za kabinetni pouk, ker nima laboratorijskih kabinetov, stopnišča pa so preozka za veliko število učencev.
- Učitelji si prizadevajo, da bi bil pouk "adekvaten inteligenčnemu potencialu tukajšnje mladine". Šolsko delo so razširili z interesnimi dejavnostmi.
- V odstavku Vzgoja in izobrazba ravnatelj zapiše, da "disciplina šolarjev žal preveč pada. Nove garderobe, kjer se je pojavil nered in tatvine osebne garderobe, so poglavje zase."
- Na podružničnih šolah je pouk potekal za naslednje razrede: Selca: 1., 2., 3. in 4., Martinj Vrh: 1. in 3., Dražgoše: 2. in 4., Podlonk: 2., 3. in 4., Davča: 2., 4., 6. in 7., Sorica: 2., 4., 6., 7. in 8. ter Zabrdo: 2., 5. in 8. razred.
- Ravnatelj osnovnih šol po novem ne razpisuje več delovna organizacija, ampak ga imenuje občinska skupščina.

- Ob imenovanju dr. Franceta Koblarja za častnega meščana mesta Železniki so v šoli pripravili kulturni program.
- Tekmovalce Prešernove bralne značke sta obiskala književnik Ciril Kosmač in pesnik Tone Kuntner.

Iz zapisa ravnatelja Marjana Missona; 31. 8. 1970

Povorka osnovnošolcev, ko "slavijo svojo zmago nad osmimi programi osnovne šole".

Šolsko leto 1970/71

- Ravnatelj opozori na spremembo: "Šola je v tem šolskem letu na podlagi soglasja republiškega sekretariata za prosveto in kulturo z dne 27. 8. 1970 prišla na petdnevni delovni teden." Sklep je veljal za matično šolo ter podružnice Selca, Podlonk in Martinj Vrh. V Sorici, Zabrdi, Davči in Dražgošah pa je pouk potekal po starem šolskem koledarju.
- S 1. julijem je bil imenovan nov ravnatelj France Benedik.
- Vpisanih je bilo 781 učencev (na matični šoli 582, na podružnicah pa 199).
- 14. 10. 1970 so na šoli ustanovili Šolsko športno društvo – ŠŠD. Najbolj priljubljen šport je bil rokomet.
- Izhajati je začelo šolsko glasilo – pionirska revija Naše poti. "V januarju je izšla prva številka pionirske revije Naše poti. Uredil jo je mladinski odbor, ki se je zbral okrog glavne urednice Irene Prevc. Mentorica glasila je predmetna učiteljica slovenskega jezika Martina Sedej. Za likovno opremo pa je poskrbel predmetni učitelj likovnega pouka Franc Berčič. Uredniški odbor je bil zelo delaven. Želimo, da bi revija izhajala vsako leto. Ker so poleg literarnih prispevkov v reviji tudi zapisi o najrazličnejših dogodkih v šolskem letu, ima revija tudi veliko kronološko vrednost." Ob 25-letnici kovinarstva v Železnikih je v nakladi 1300 izvodov izšla druga številka Naših poti na temo kovinarstva.

Šola s telovadnico.

V šolski telovadnici so uspešno izpeljali občinsko prvenstvo v orodni telovadbi.

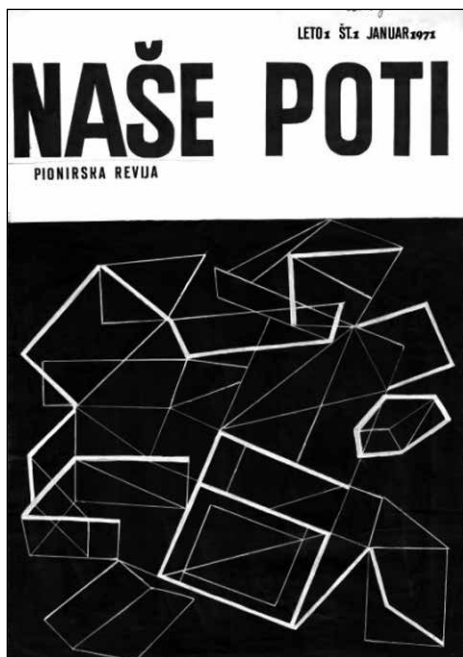
Generacijski uspeh na 1. in 2. poskusu leta 1966/67
postopoma dvigati (kar je prišlo na splošno tehniko):

1966/67	48,04 %
1967/68	68,04 %
1968/69	61,03 %
1969/70	62,1 %
1970/71	70,7 %

Generacijski uspeh. (1970/71)

Pesnica Neža Maurer čestita mladim bralkam in bralcem. Ob njej stojita učiteljici Jožica Markelj in Zvonka Podnar.

Naslovnica prve številke šolskega glasila. Foto: arhiv OŠ Železniki

Mladinski pevski zbor OŠ Železniki na občinski reviji mladinskih pevskih zborov. Zborovodja: Sašo Zagoršek, kraj: telovadnica OŠ Železniki, 10. maj 1970. Foto: Loški muzej

- V tem šolskem letu je z delom začel tudi folklorni krožek. Vodila ga je učiteljica Anči Bogataj.
- Na podelitvi Prešernove bralne značke sta se učencem predmetne stopnje predstavila pisatelja Ela Peroci in Ivo Zorman. Cicibanove bralne značke pa je učencem 1. in 2. razredov podelila pesnica Neža Maurer.
- V Kinodvorani na Češnjici so pripravili prireditev Pokaži, kaj znaš – s temo Železniki v preteklosti. Prireditev sta povezovala humorist Toni Gašperič in učiteljica Ladislava Trojar.
- Občinski odbor RK Škofja Loka je skupini otrok omogočil taborjenje v Fažani pri Puli.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1971

Šolsko leto 1971/72

- Zaradi premajhnega števila otrok so ukinili podružnici v Zabrdi in Podlonku, v Davči pa višje oddelke (pouk je potekal le še za učence od 1. do 4. razreda). Tudi v Sorici so začeli postopno ukinjati višje oddelke. Načrtovali so, da bodo od leta 1972/73 tam pouk obiskovali le učenci od 1. do 4. razreda.
- Šola je oktobra 1971 nabavila osemsedežni kombi. Z njim so v šolo v Železnike vozili učence iz Podlonka in Martinj Vrha, učence iz Davče pa je vozil zasebnik s svojim kombijem.
- Vpisanih je bilo 798 učencev. Šolsko leto jih je uspešno zaključilo 768 (95,6 %). Slab uspeh je bil pri angleščini in matematiki.
- Generacija učencev, vpisanih v šolskem letu 1971/72, je prva preizkusila program moderne matematike.
- Na šoli so uvedli dva oddelka podaljšanega bivanja za učence od 1. do 8. razreda. Obiskovalo ga je 44 učencev.
- V okviru rednega pouka so februarja 1972 prvič organizirali šolo smučanja – 20-urni smučarski tečaj za 107 petošolcev. "Učenci, ki niso imeli smučí, so si jih lahko izposodili v šoli."
- Prvič so organizirali tudi poletno šolo v naravi. Potekala je od 21. 6. do 1. 7. 1972. 120 četrtošolcev matične šole in štirih podružnic je bivalo v taboru Zveze tabornikov občine Škofja Loka v Fažani pri Puli. Na začetku je bilo med učenci le 22 (18,3 %) plavalcev, na koncu pa je plavalo 96,7 % otrok. "Na šoli sta tudi kronika in film o tej šoli v naravi." (Žal ju zdaj v šoli ni več. – Op. avtorice.)
- Ravnatelj v kroniki navaja, da so se izboljšali materialni pogoji. Kupili so devet peskovnikov, filmsko kamero in kinoprojektor za trak Super 8 ter šolsko opremo za razredno stopnjo.
- Jeseni 1971 je bilo asfaltirano šolsko roketno

Članice uredništva Na-
ših poti v Murski Soboti,
oktober 1971.

Oporni pevec Ladko
Korošec med mladimi
bralci (1971/72).

Občinsko pionirsko
tekmovalje Kaj veš o
prometu, maj 1972.
Foto: Loški muzej

Gradnja roketnega igrišča v Dašnici.

igrišče v Dašnici. "Z ureditvijo roketnega igrišča so bili ponovno dani pogoji za razvoj rokometna v Železnikih."

- Ob zaključku šolskega leta 1971/72 so učenci šoli podarili učbenike pod pogojem, da si jih bodo v šolskem letu 1972/73 brezplačno izposodili v šoli. Zbrali so 1288 učbenikov. S sredstvi TIS Škofja Loka (Temeljna izobraževalna skupnost – op. avtorice) so dokupili še nekaj – 1770 – novih knjig. Tako je učbeniški sklad obsegal 3058 šolskih učbenikov. "S tem smo pričeli z akcijo brezplačnih učbenikov v šoli, ki naj bi se v prihodnjih letih še razširila."

- Uredništvo šolskega glasila Naše poti je prejelo republiško nagrado. Pet članic literarnega krožka in njihova mentorica so se oktobra 1971 udeležile srečanja pionirjev dopisnikov v Murski Soboti.
- Na povabilo ŠSD je učence obiskal državni reprezentant v namiznem tenisu Ištvan Korpa. Pogovoru z njim je sledil ekshibicijski (spretnostni – op. avtorice) nastop.
- Ekipe mlajših pionirk se je aprila na Jesenicah udeležila šahovskega prvenstva Gorenjske.
- Gost podelitve Prešernovih bralnih značk je bil operni pevec Ladko Korošec. Zapel je nekaj opernih arij in učencem prikazal film o gostovanjih v opernih hišah vsega sveta.
- Prostovoljno gasilsko društvo Železniki je v sodelovanju s šolo ustanovilo dve pionirski desetini z učenci 4., 5. in 6. razreda.
- Maja je bilo na roketnem igrišču občinsko tekmovanje Kaj več o prometu. "Vsa najboljša mesta so zasedle ekipe in posamezniki naše šole."

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1972

Šola v naravi v Fažani, junij 1972.

2. knjiga

Šolska kronika od šolskega leta 1972/73 do 1985/86

Šolsko leto 1972/73

- Na matično šolo ter podružnice Davča, Dražgoše, Martinj Vrh, Selca in Sorica je vpisanih 833 otrok. Na predmetni stopnji pouk poteka v 23 oddelkih, na razredni pa v 14.
- Organiziran je bil tudi oddelek podaljšanega bivanja.
- Učenci štirih oddelkov 5. in 6. razreda obiskujejo pouk popoldne.
- Izboljšanje materialni pogojev: Kupili so pianino, računski stroj in nekaj pohištva. TIS Škofja Loka je šoli kupil 10 grafoskopov, ki pa so bili zaradi pomanjkanja folij neizkoriščeni.
- Na zboru vlagateljev je bila ustanovljena pionirska hranilnica.
- Ob 30-letnici pionirske organizacije v Škofji Loki so učenci oktobra 1972 nastopili v radijski oddaji Kaj veš. Temu je bila posvečena tudi javna radij-

V oddaji Pet pedi so nastopili mlajši in starejši učenci.

ska oddaja *Pet pedi*, ki sta jo 17. 11. 1972 v Kinodvorani na Češnjici pripravili RTV Ljubljana in OŠ Železniki. Nastopili so otroci iz vrtca ter učenci naše šole. Janko Gartner je učencem pripovedoval o Pionirskem odredu Ratitovec.

- V zahvalo je RTV Ljubljana 4. 2. 1973 v Železnikih organizirala javno prireditev, ki sta jo povezovala Nataša Dolenc in Vili Vodopivec. Nastopali pa so: pevca Alfi Nipič in Meta Močnik, operna pevca Ladko Korošec in Božena Glavakova, igralci Majda Grabac, Zlatko Šugman, Tone Gogala, Janez Hočevnar in Frane Milčinski Ježek ter književnik Ciril Kosmač.

Javno radijsko oddajo *Pet pedi* je vodila učenka Ivica Bohinc. Na fotografiji sta tudi Janko Gartner in učenec Igor Šmid. Foto: Loški muzej

Republiške prvakinje v rokometu.

Prejemnice prehodnega pokala v veleslalomu na tekmovanju Po poteh partizanske Jelovice (z leve: Metka Skrt, Marjanca Benedičič, Irena Bernik in Jožica Gortnar).

Tabor šole v naravi. Fažana, 1973.

- Šolske rokometasice so postale republiške prvakinje. Njihova mentorja sta bila učitelja Filip Gartner in Leopold Nastran.
- V šoli v naravi so taborili v Fažani pri Puli in izdali tudi tri številke šolskega glasila Naše poti.
- Ob 1000-letnici Selc je šola pripravila proslavo v Selcih.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1973

Šolsko leto 1973/74

- V matično šolo in podružnice Davča, Dražgoše, Selca, Sorica, Martinj Vrh je bilo vpisanih 856 učencev.
- 27. novembra 1973 je potekala slovesna otvoritev vrteca. V adaptirani stanovanjski hiši Matevža Šmida so štiri igralnice in razdelilna kuhinja. Vrtec je lahko sprejel 72 otrok.
- Prenovljena je bila šolska kuhinja, učilnica poleg nje pa preurejena v jedilnico. V kuhinji kuhajo tudi za vrtec, kamor hrano tudi vozijo.
- Izposoja učbenikov poteka že tretje leto. Učbe-

Vrtec je otvoril Tone Polajnar, župan Občine Škofja Loka; november 1973.

nike si izposodi, kdor to želi. Izposojevalnino so obračunali preko pionirske hranilnice. Učbeniški sklad je vodila učiteljica Nataša Benedik.

- 20. aprila 1974 so se zaključka Prešernove bralne značke udeležili Levstikovi nagrajenci: Svetlana Markarovič, Marija Lucija Stupica in dr. Milko Matičetov.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1974

Dekliški pevski zbor iz Vilnusa (Litvanska SSR) je nastopil tudi v kulturnem domu.

Šolsko leto 1974/75

- Zakon o osnovni šoli omogoča napredovanje učencev v višje razrede tudi z zaključeno negativno oceno. Negativno ocenjeni učenci razred ponavljajo le na osnovi sklepa učiteljskega zbora. Odpravljeni so popravni izpiti za učence 5., 6. in 7. razreda. V avgustu so na šoli organizirali dopolnilni pouk za učence, ki težje sledijo pouku.
- Vpisanih je bilo 869 učencev. Normativ je določal, da je v oddelku lahko največ 36 učencev.
- Zaradi pomanjkanja učiteljev na razredni stopnji je bila začasno ukinjena podružnična šola v Martinju Vrhu.
- V 2. polletju je učitelj Jože Šmid prevzel polovično obveznost ravnateljevega pomočnika.
- Pouk poteka v izmenah: 14 oddelkov dopoldne, 8 oddelkov popoldne, en oddelok pa v vmesni izmeni.
- Gradnja osmih učilnic se je začela spomladi 1975.
- Šolski kombi za prevoz otrok je bil dotrajan, zato so ga prodali in kupili dva kombibusa.
- Podelitev Prešernove bralne značke je potekala v družbi operne pevke Božene Glavakove, pianistke Milene Trustove, pisatelja Karla Grabeljška in kiparja Iveta Šubica.
- V Železnikih je gostoval deklški pevski zbor Lie-

paites iz Vilnusa (Litvanska SSR). Pevke so prenočile pri družinah. Junija 1975 so se pevke udeležile mednarodnega festivala mladinskih zborov v Celju. Pripravili so koncert v kinodvorani na Češnjici.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1975

Šolsko leto 1975/76

- Pravilnik o ocenjevanju učencev v osnovnih in srednjih šolah določa spremembo ocenjevanja vzgojnih predmetov. Telesno, glasbeno, likovno in tehnično vzgojo ter gospodinjstvo se ocenjuje z ocenami zelo uspešno, uspešno in manj uspešno. Vedenje se ocenjuje z vzorno, primerno in manj primerno.
- Učenci se v 6. razredu sami odločijo, ali bodo še nadaljevali s poukom srbohrvaškega jezika.
- Po sklepu sveta šole, ki je bil sprejet 16. 10. 1975, se šola preimenuje v OŠ Prešernove brigade Železniki.
- Februarja 1976 otvorijo prizidek z osmimi učilnicami. Sredstva za izgradnjo so prispevale tudi delovne organizacije. Šolski prostori se povečajo za 825 m².

Zmagovalci gorenjskega prvenstva v rokometu s trenerjem Filipom Gartnerjem.

Mladinski pevski zbor OŠ Prešernove brigade z učiteljem Sašom Zagorškom.

- Pomembnejši dogodki: Srečanje pionirjev dopisnikov v Tržiču (18. in 19. 9. 1975), ŠSD je organiziralo sejem nove in rabljene smučarske opreme, ki je bil dobro obiskan.
- Ob občinskem prazniku (januarja 1976) so se učenci srečali z borci. V počastitev občinskega in krajevnega praznika so na slavnostni akademiji v kulturnem domu v Železnikih nastopili tudi učenci OŠ Železniki.
- Zapadlo je veliko snega, zato je dva dneva v februarju pouk odpadel.

- Na podelitvi bralnih značk v večnamenskem prostoru sta sodelovala igralca Jože Zupan in Dare Ulaga.
- Aprila je v Železnikih gostoval deški pevski zbor iz Haaga. Pevci so bili nastanjeni pri učencih.
- Gorenjsko prvenstvo v roketu za pionirje je potekalo na roketnem igrišču v Dašnici. Domača ekipa je zasedla 1. mesto.
- Šola je pripravila občinsko revijo pevskih zborov.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1976

Šolsko leto 1976/77

- Centralno šolo s podružnicami je obiskovalo 852 otrok.
- Zimske počitnice so trajale 14 dni.
- Oktobra 1976 so učenci pričeli s poukom plavanja v novem bazenu. Bazen je bil zgrajen s samopripevkom občanov KS Železniki in sredstvi delovnih organizacij Selške doline.
- "31. oktobra so na Racovniku odkrili spominsko

Bralcem predmetne stopnje sta bralne značke podelili mentorici (z leve) Ladislava Trojar in Martina Sedej.

- ploščo prvemu častnemu meščanu tega kraja akademiku profesorju doktorju Francetu Koblarju."
- Ob 100-letnici Cankarjevega rojstva so že decembra 1975 podelili Cankarjeve bralne značke. Prešernova bralna značka pa se je zaključila aprila 1976. Gosta na slovesni podelitvi sta bila pesnik Ivan Minatti in ilustrator Božo Kos.
 - Januarja so bili delavci šole povabljeni na ogled delovnih prostorov delovne organizacije Alpes.
 - Aprila so predstavniki šole obiskali prosvetne delavce v pobrateni občini Medicina v Italiji. Učitelji iz Železnikov so tam predstavili vzgojno-izobraževalni sistem in šolo v Železnikih. V spomin na srečanje so jim podarili slike akademskega slikarja Janeza Hafnerja in ljubiteljskega slikarja Mira Kačarja, učiteljev šole v Železnikih. Maja so med občinama Medicina in Škofja Loka izpeljali izmenjavo otrok. Gostje iz Medicine so bili nastanjeni pri družinah učencev iz Železnikov, ki so bili takrat v Italiji.
 - 3. maja 1977 je Tito obiskal Dražgoše.
 - Pevci mladinskega zbora iz Szegeđa (Madžarska), ki so sodelovali na mednarodnem festivalu mladinskih zborov v Celju, so prespali pri družinah osnovnošolcev.
 - Konec junija 1977 so bili učenci 4. razreda v šoli v naravi v Vojnem odmaralištu 13. maj v Fažani pri Puli.

- Pred šolo so naredili parkirišče in dostop s ceste do šole asfaltirali.
- V KS Železniki je bil izglasovan samoprispevek za gradnjo športnega igrišča ob šoli in ureditev prometa v Železnikih. V KS Selca pa so na referendumu podprli samoprispevek za novo šolo v Selcih z dvema oddelkoma vrtca. Dodatna sredstva za gradnjo šole so prispevale tudi delovne organizacije v Selški dolini.
- Uredili so učilnico za gospodinjski pouk.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1977

Šolsko leto 1977/78

- Centralno šolo je obiskovalo 684 učencev, skupaj s podružnicami pa 831. Končni uspeh je bil 95,45 %. Šola se uvršča med najboljše na Gorenjskem.
- Z avtobusi se je v šolo vozilo 183 učencev, s kombiji pa 169. Na šoli je bilo 45,77 % učencev vozačev.
- Na konferenci PO (Pionirskega odreda) Ratitovec so učenci sprejeli poročila in programe društev in krožkov, ki delujejo na šoli (pionirska in mladinska organizacija, podmladek Rdečega križa,

Kros na igrišču v Selcih so tekli učenci od 4. do 8. razreda, 5. 10. 1977.

Kolesarski izpiti 4.,
5. razreda, 5. 11. 1977.

"Selški fantje" so
nastopili na poslovilni
zabavi osmošolcev,
15. 6. 1978.

V Muzeju Železniki
so odprli prenovljeno
zbirko o dr. Francetu
Koblarju. Slavnostni
govornik je bil dr.
Anton Slodnjak (prvi
z leve). 18. 6. 1978.

taborniška organizacija, klub OZN, planinsko društvo, šolsko športno društvo, šolsko kulturno-umetniško društvo, otroški in mladinski zbor, plesne vaje, prometni in gospodinjski krožek in pionirska hranilnica).

- Na proslavi ob dnevu republike – 29. 11. – so bili prvošolci sprejeti v Zvezo pionirjev Jugoslavije, 25. maja 1978 pa sedmošolci v ZSMS (Zveza socialistične mladine Slovenije – op. avtorice).
- Člani dramskega krožka so v decembru odigrali predstavo Dedek Mraz prihaja in Pepelka za razredno stopnjo, za predmetno pa igrico Velikaška norost, v mesecu maju pa igrico Tonček.
- Učencem 6. razredov so decembra podelili Cankarjeve bralne značke. Tekmovalci Prešernove in Cicibanove bralne značke pa so se marca srečali s pesnikom Tonetom Pavčkom in ilustratorko Jelko Reichman.
- Med izboljšavami materialnih pogojev so omenjeni: oprema otroškega igrišča pri šoli in vrtcu (s sredstvi samoprispevka KS Železniki) in priključitev šole na toplovod Alpes–Kres–Iskra (januar 1978). "Toplovod je za šolo kot za kraj v tem

Prvošolci v razredu, 1. 9. 1977.

letu največja pridobitev. Za šolo so sofinancirali toplovod in izgradnjo toplovodne postaje v šoli Občinska izobraževalna skupnost Škofja Loka in delovne organizacije Selške doline."

- Julija 1978 je odbor Prešernove brigade šoli podelil priznanje za sodelovanje in razvijanje tradicije NOB.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1978

Šolsko leto 1978/79

- Vpisanih je bilo 819 učencev in 813 (99,27 %) jih je uspešno zaključilo razred. 35 učencev od 1. do 7. razreda napreduje z negativno oceno.
- OIS Škofja Loka (Občinski izvršni svet – op. avtorice) je znižal normativ števila učencev v oddelku s 36 na 33 učencev.
- Realiziranih je bilo 553 ur dodatnega pouka za boljše učence in 2002 uri dopolnilnega pouka.
- Učenci od 5. do 8. razreda so pri telesni vzgoji ločeni po spolu.
- Učenci od 1. do 8. razreda imajo v šolskem letu na urniku 20 ur plavanja.
- Prevoze učencev iz Davče, s Prtovča, iz Martinj Vrha in Ojstrega Vrha je prevzel Alpetour. Šola je prodala oba kombija.
- Knjižnico so uredili v nekdanji učilnici.
- Potujoči vrtci so prvič sistematično organizirani v Železnikih, Selcih, Davči, Dražgošah in Sorici. Vključeni so otroci pred vstopom v šolo.
- "Vzgojno-varstvena enota je bila letos prvič polno zasedena, oziroma je bilo nekaj otrok celo odklonjenih. To je prvo opozorilo na nastajanje problema varstva predšolskih otrok v naslednjih letih v Železnikih."
- 24. 9. 1978 je KS Selca pripravila praznovanje 200-letnice šole v Selcih. "Slovesnost je bila hkrati tudi začetek prizadevanj krajanov za novo šolsko stavbo v Selcih."
- V Dražgošah so 12. 1. 1979 otvorili prenovljeno šolo. Februarja so začeli s celodnevним poukom. Med šolskimi počitnicami je KS Dražgoše s samopri-

Igralci dramske skupine z mentorico Ladislavo Trojar na gostovanju v Sovodnjah v Italiji, 14. 4. 1979.

spevkom asfaltirala cesto do šole in igrišče ob njej.

- Septembra 1979 je literarni krožek prejel 1. nagrado na literarnem natečaju. Ob tej priložnosti so šolo obiskali: pesnik Jože Snoj in člana uredništva revije Pionir Marko Aljančič in Igor Longyka. Novembra je Tone Fornezzzi Tof učencem pripovedoval o obisku pri Pigmejcih.
- Dramski krožek je decembra uprizoril igrici Paša in medved in Ostržkove dogodivščine, aprila pa Ptičke brez gnezda. Njihova mentorica je bila Ladislava Trojar. Z igrico Tonček so učenci dramskega krožka gostovali v občini Sovodnje v Italiji.
- 8. 2. 1979 je v kulturnem domu v Železnikih nastopila šolska skupina za izrazni ples. Na svoj način so predstavili pesnitev Mateja Bora Šel je

popotnik skozi atomski vek. Mentorici sta bili: Martina Sedej za interpretacijo besedila in Tončka Jelenc za izrazni ples. "S tem delom so nastopili tudi na področni in republiški reviji Naša beseda." (Za glasbo je poskrbel France Čufer, za sceno pa Rudi Rejc. – Op. avtorice.)

- Prvič so bile – poleg Prešernovih – podeljene tudi Tavčarjeve bralne značke. Osnutek za to značko je izdelal učitelj likovnega pouka Janez Hafner. Učence sta obiskala publicistka Alenka Puhar in pesnik Dane Zajc. Cicibanove bralne značke so podelili po predstavi Lahkih nog naokrog (v izvedbi Mladinskega gledališča iz Ljubljane).
- Skupaj z Muzejskim društvom Železniki so pripravili uro zgodovine za učence 8. razredov o dr. Antonu Dermoti. Na njegovi rojstni hiši je društvo v juniju odkrilo spominsko ploščo.
- Zaključne slovesnosti za učence 8. razredov so se udeležili tudi starši. Nastopil je Koroški akademski oktet.
- V maju so 90 učencev, ki so bili najbolj aktivni v izvenšolskih dejavnostih, peljali na nagradni izlet v Kumrovec.
- V juniju so učenci sprejeli v goste pevke in pevce mladinskega zbora zbor z Madžarske. Zbor "je bil najbolj ocenjeni zbor na 13. mednarodnem mladinskem festivalu v Celju".

Mozaik na lesenih stenah učilnic predmetne stopnje je nastajal pri urah likovne vzgoje.

- Šola je na slavnostni seji skupščine občine Škofja Loka prejela veliko plaketo za dosežene uspehe pri vzgojno-izobraževalnem delu in za uspešno vključevanje šole v življenje kraja.

Iz zapisa ravnatelja Franceta Benedika; 31. 8. 1979

Šolsko leto 1979/80

- "Zemeljski dnevi tečejo je naslov uspešnice, ki govori o človekovih postajah na življenjski poti. Tako je minilo tudi devet let trdega, odgovornega in uspešnega dela našega dosedanjega ravnatelja tov. Benedik Franceta. Za njim je ostala krepka sled: organizacijsko in pedagoško naravnana ustanova, skrb za čim boljši intelektualni, duhovni in moralni razvoj mladega rodu, dober delovni kolektiv in razviti samoupravni odnosi."
- S 1. 9. 1979 je delo ravnatelja prevzel Leopold Nastran, nekdanji učitelj telesne vzgoje.
- Vpisanih 827 učencev je bilo razporejenih v 33 oddelkov. Razred je uspešno zaključilo 98,5 % učencev.
- Na centralni šoli je za učence od 5. do 8. razreda deloval tudi oddelek podaljšanega bivanja.
- 369 učencev se je v šolo vozilo z avtobusi in kombiji.
- V septembru so v šoli izpeljali tudi obrambni dan (pohodi, orientacijski pohod, streljanje z zračno puško).
- Šolo so septembra obiskali učitelji iz Italije, v oktobru iz Švice, januarja 1980 pa učenci in učitelji iz Sel na Koroškem.
- Prejemnike Prešernove in Tavčarjeve bralne značke sta obiskala Kristina Brenkova in Vitan Mal.
- V šoli je 5. maja 1980 potekala žalna komemoracija ob Titovi smrti.
- Učenci centralne šole in podružnic so bili na zaključnih izletih: v Ljubljani (1. razred), v Volčjem Potoku in Kamniški Bistrici (2. razred), po Gorenjski – Kranj, Ljubelj, Begunje, Bled – (3. razred), šola v naravi v Fažani pri Puli (4. razred), na Notranjskem (5. razred), na Dolenjskem (6. razred), na

Štajerskem (7. razred) in na Rabu (8. razred).

- Tudi v šoli se soočajo z varčevanjem – "stabilizacijskimi ukrepi".

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida; 31. 8. 1980

Šolsko leto 1980/81

- 817 vpisanih učencev je bilo razvrščenih v 33 oddelkov. 350 učencev je bilo vozačev. Razred je izdelalo 98,7 % učencev.
- Zaradi varčevanja z gorivom so bile polletne počitnice podaljšane na tri tedne. Te dni pa so nadomestili v juniju.
- Organizirali so kros, sejem smučarske opreme, pustni sprevod, "koncert sodobne popularne glasbe", gorenjsko prvenstvo v rokometu za pionirke, občinsko tekmovanje v matematiki, očiščevalno akcijo bregov reke Sore, pogozdovanje (za učence 8. razredov), občinsko revijo otroških in mladinskih pevskih zborov, republiško prvenstvo v atletiki, srečanje sedmošolcev z vrstniki iz OŠ Cerkno.
- Prvošolce so sprejeli v Zvezo pionirjev Jugoslavije in podmladek RK, sedmošolce pa v ZSMS.
- Učenci so se udeležili kviza Selška dolina v preteklosti in sankškega tekmovanja (v okviru prireditev Po stezah partizanske Jelovice), si ogledali predstavi dramskega krožka Kekec in Mojca ter Silni bič, obiskali ljubljansko gledališče in amatersko gledališče Toneta Čufarja z Jesenic ter vojašnico v Škofji Loki.
- Pripravili so več proslav, prisluhnili koncertu Mešanega pevskega zbora Iskra in pihalne godbe Alples ter različnim predavanjem.
- Na podelitvi Prešernove in Tavčarjeve bralne značke so gostili pisatelja Smiljana Rozmana.
- Člani literarnega krožka so šli na pohod po Bevkovi poti, četrtošolce pa so peljali v šolo v naravi.

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida; 31. 8. 1981

Dragi učenci osnovne šole !

Den žena se je že kar precej odmaknil, toda vseeno nisem pozabila, da sem vam še vedno dolžna vso zahvalo za vaše dobre želje in darilo ob našem prezniku, posebno pa sem bila vesela vaše pozornosti.

Prepričana sem, da niti ne slutite kako lepo je pri srcu staremu človeku, ko se tudi ob najmanjši pozornosti zave, da ni osamljen, posebno če ta pozornost prihaja od naših otrok od učencev. Lepo je od vas, da spoštujete stare ljudi in jim poskušate pomagati in želim, da bi taki tudi vedno ostali.

Še enkrat se zahvaljujem vam učencem in vašim tovarišem, ki vas vzgajajo v čutu spoštovanja in pomoči starim ljudem. Iz vsega srca pa vam želim pridnosti in veliko uspehov v šoli ter srečno in veselo prihodnost.

Lepo vas pozdravlja

Katarina Benedičič
Katarina Benedičič

Železniki, 18. 3. 1981

Odmor v zbornici.

Šolsko leto 1981/82

- Centralno šolo je obiskovalo 653 učencev (v 25 oddelkih), 147 pa na podružnicah (v 8 oddelkih).
- V kroniki so predstavljene "prednostne naloge in poudarki šolskega leta": pridobivanje, širjenje in poglobljanje znanja, razvijanje jezikovne kulture, ustno in pisno izražanje v maternem jeziku, razvijanje vedoželjnosti, sposobnosti opazovanja, kritičnega in samostojnega mišljenja, razvijanje potrebe po stalnem izobraževanju, spodbujanje zavesti o družbeni odgovornosti, ljubezen do naroda in domovine, razvijanje tovarištva, demokratičnih in odgovornih odnosov med ljudmi, pozitivnega odnosa do dela kot temeljne vrednote, spodbujanje interesov in sposobnosti, usmerjanje učencev v nadaljnje izobraževanje, navajanje na trajno telesnokulturno aktivnost in zdrav način življenja, bogato in ustvarjalno preživljanje prostega časa itd.
- Pripravili so nekaj predavanj za starše. Za starše osmošolcev o usmerjenem izobraževanju v srednjih šolah, za starše sedmošolcev pa o pomoči otroku pri izbiri poklica. V tem letu so starši lahko poslušali tudi predavanje o vplivu televizije in filma na otrokov razvoj, o razvoju in oblikovanju delovnih navad, o vzrokih za otrokovo agresivnost ter problemih mladih v času odrasčanja.
- Izpeljali so pester dan šole: z učenci so izpeljali občni zbor ŠŠD Ratitovec, pripravili razstavo izdelkov učencev ter učil in učnih pripomočkov, si ogledali OZD (organizacije združenega dela – op. avtorice) Tehnica, Čevljarna Ratitovec, Niko Železniki, Iskra in Alpes, se srečali z borci Cankarjevega bataljona in Prešernove brigade.
- Člani pevskega zbora in dramskega krožka so se vzpeli na Ratitovec.
- Gosta na zaključku Prešernove in Tavčarjeve bralne značke sta bila pisateljica Polonca Kovač in pisatelj Primož Suhodolčan.
- V Selcih so si učenci ob 150-letnici Levstikovega rojstva ogledali razstavo Stari predmeti.

- Osmošolci so poslušali predavanje o kovinski stroki in si v Alpesu ogledali TOZD Kovinska predelava.
- V šoli so sprejeli goste iz Smederevske Palanke in Smedereva.

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida;
31. 8. 1982

Šolsko leto 1982/83

- 22. avgusta je v Selcih potekala slovesna otvoritev nove podružnične šole. "Čudovita stavba, ki jo je v dobrem letu zgradilo podjetje Tehnik iz Škofje Loke, je zgrajena tako, da je možna poznejša dozdava šole. V njej so 4 učilnice, 1 posebna učilnica, prostori za 2 oddelka otroškega varstva in drugi prostori, potrebni za sodoben pouk." S 1. 9. se je tam začel izvajati celodnevni pouk.
- "Pouk je potekal normalno, spet je bilo zelo živahno izvenšolsko delovanje. Učenci so se udeleževali različnih spominskih svečanosti, nosili kurirčkovo torbico, nastopali, igrali igrice, sodelovali v mnogih izvenšolskih dejavnostih, za vse to pa so dobili tudi priznanja."
- Obnovili so šolo v Davči, ki jo je močno prizadel potres leta 1976. "Šola je dobila dve svetli učilnici, centralno kurjavo, novo streho in kuhinjo."

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida;
31. 8. 1983

Šolsko leto 1983/84

- Vpisanih je bilo 824 učencev (COŠ 682, PŠ 142).
- Pomembna novost v tem šolskem letu so kulturni in naravoslovni dnevi.
- Tu je zapisano tudi: "Učenci imajo sistematske zdravstvene preglede in cepljenja, ki so obvezna po zakonu. Tako so učenci sistematično pregledani v pripravi na šolo, v 2., 4., 6. in 8. razredu." Učencem 1. razredov so pregledali tudi zobe. Za

vse učence razredne stopnje je bilo organizirano tudi čiščenje zob.

- Šolo v naravi so prvič organizirali v septembru in ne v juniju. Bili so v Fažani pri Puli.

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida;
31. 8. 1984

Šolsko leto 1984/85

- Šolo je obiskovalo 808 učencev. Uspeh je bil 94,7 %, odličnih je bilo 166 učencev.
- Drugačen prvi šolski dan. Učenci niso dobili le navodil za delo in odšli domov, to šolsko leto so začeli z razredno uro, ki se ji po novem reče oddečna konferenca. Tej je sledil pouk po urniku.
- Ravnateljev pomočnik je poudaril, da učitelji načrtujejo pouk, pri katerem učenec postane še bolj aktiven, učitelj pa je v večji meri organizator in usmerjevalec pedagoškega dela. "Samo mlad človek, ki ne bo zatrt osebno, ampak bo vsestransko razgledan in izobražen, bo svoboden in demokratičen, bo lahko prevzel odgovornost in bo lahko odločal v soglasju z drugimi."

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida;
31. 8. 1985

Šolsko leto 1985/86

- Na centralni šoli in njenih podružnicah je bilo v 31 oddelkov razvrščenih 828 učencev. Končni uspeh je bil 95,9 %.
- Na centralni šoli je bilo 28 oddelkov: 12 na razredni in 16 na predmetni stopnji. Pouk je potekal v treh izmenah. Intenzivno razmišljajo o razširitvi šole. V občini Škofja Loka so izpeljali referendum o samopriskupku, s katerim bi zbirali denar tudi za dograditev šole v Železnikih.
- Na šoli pogrešajo sodobna didaktična sredstva za izvajanje praktičnega dela, vaj in eksperimentov.
- Obnovljena je bila devetdeset let stara šolska stavba v Sorici. Ima dve učilnici, telovadnico in centralno kurjavo. Denar za obnovo je bil zbran s samopriskupkom delovnih ljudi občine Škofja Loka.
- V tednu planiških poletov je učitelj Anton Primožič "kot navdušen prijatelj Planice" pripravil razstavo o smučarskih skokih. "Učenci si pod njegovim vodstvom mnogokrat ogledajo polete v Planici."
- "Delo in življenje današnje šole je tako razgibano in pestro, da je nemogoče opisati vse dogajanje. Dogodkov je mnogo, menjajo se s filmsko naglico, paleta dejavnosti je mnogovrstna – šola je postala stičišče mladih, kjer se ne prestopa nekega dogaja."

Iz zapisa ravnateljevega pomočnika Jožeta Šmida;
31. 8. 1986

Šolsko življenje pušča sledi

Bilo je pred šestimi leti, v šolskem letu 2013/14. V šoli smo se pripravljali na 200-letnico šolstva v Železnikih. Ena izmed idej je bila, da sestavimo anketo za nekdanje učence šole v Železnikih. Steklo je medgeneracijsko sodelovanje. Nekateri osnovnošolci so spraševali, poslušali in pisali, spet drugi – predvsem mlajši – so starše, stare starše itd. le prosili, da odgovore napišejo kar sami. Utrinki šolskih časov, ki so jih zapisali, oživ-

ljajo šolski vsakdan preteklega časa. Potrjujejo in zrcalijo postopne spremembe, dokumentirane v kroniki.

Lani (2019/20) pa smo bili postavljeni pred novo veliko preizkušnjo. Zaradi epidemije koronavirusne bolezni so nenadoma zaprli šole. Vsi – učitelji in učenci – smo se učili pouka na daljavo. Le kako bo v spominih lanske generacije učencev, dijakov, učiteljev, profesorjev, ravnateljev, čistilk, hišnikov,

kuharic in vseh ostalih zaposlenih v šoli zapisana izkušnja izolacije? Kako smo doživljali dni, ko smo ostali doma, da bi zaščitili sebe in druge? Kaj bomo pripovedovali mlajšim?

V lanskih spletnih številkah šolskega glasila Naše poti (vsa so dostopni na spletni strani OŠ Železniki: <http://www.os-zelezniki.si>) je nekaj takih izkušenj učencev že objavljenih.

V petek, 13. marca 2020, smo šli zadnjič v šolo, kjer so nam razredničarke dale našo kodo za e-asistenta in nam povedale vsa navodila. Ko sem v petek prišla domov, si sploh nisem predstavljala, kako bo imeti šolo na daljavo. Niti tega, da bom morala po cele dneve biti samo doma. V ponedeljek so nam učitelji prvič poslali snov, nekateri samo za eno uro, nekateri pa za cel teden. Meni je lažje razporediti delo takrat, ko dobimo snov za eno uro kot pa za cel teden.

Šola na daljavo se mi je prvi teden zdela super, ker se lahko zjutraj zbudim, kadar hočem. Zdaj že drugi teden pouk poteka preko svetovnega spleta. Na žalost bo to trajalo še nekaj časa. Najraje bi se

vrnila nazaj v šolske klopi, ker mi je doma že dolgčas. Pri delu na daljavo se dobro znajdem, vseh mi je, da nam učitelji vedno odgovorijo na vprašanja.

Ema Cvijič, 9. b 2019/20

Nikoli si nisem mislil, da se bom kdaj šolal na daljavo. Ko se je to pred mesecem zares zgodilo, sem si rekel: "Jupi, hura! To pa bodo skoraj prave počitnice. Lahko bom hodil pozno spat, kasneje bom vstajal, šolsko delo pa bom lahko opravil kadarkoli čez dan."

Že po enem tednu pa nisem bil več takega mnjenja. Vsa ta gesla in klikanja so mi hitro postala odveč. Ugotovil sem, da še več časa presedim za pisalno mizo v času koronavirusa kakor prej. Zelo čudno je vsak dan iti v šolo v svojo sobo. Imam občutek, da delo, ki bi ga v šoli hitro opravil, doma traja veliko dlje. Pogrešam tudi svoje sošolce in naše pogovore med odmori, ki smo jih imeli.

David Peternelj, 5. r. PŠ Davča⁴

Šola oživi z zgodbami

Neimenovan ustni vir, leta šolanja niso navedena, a je spomin vredno ohraniti. Ugibam, da je ta učenec šolo obiskoval v letih 1954/55 – 1961/62.

V tistem času so bile hude zime in zapadlo je veliko snega. Pozimi so se otroci sankali in smučali. Leta 1961 so se v šoli odločili, da odidejo za štiri dni smučat v Davčo. Dolgo so peš hodili do nekega smučišča. Bilo je meter snega in zelo mrz. Stanovali so v šoli in se greli ob toplem kaminu. Tam so sušili mokro perilo in čevlje. Oblačila so bila drugačna kakor danes, zato so bili hitro mokri. Obut je bil v atove čevlje. Prve tri dni so se veliko smučali in sankali. Zadnji večer so bili vsi premočeni in zelo utrujeni.

"Takrat pa se je nekaj zgodilo. Vsi so odšli spat. Nekoč je po nesreči butnil ob moje (atove) čevlje, ki so se sušili ob kaminu. Naslednji dan sem opazil, da so čevlji zažgani in zelo trdi. Zato jih nisem mogel več obuti in zadnji dan nisem smučal." Ker ni mogel bos domov, mu je nekdo iz Davče posodil svoje čevlje. Toda učitelj ni obtožil nobenega učenca, ker je vedel, da je bila nesreča. Ko so se vrnili v šolo, je učitelj predlagal, da je vsak učenec prispeval nekaj denarja. "Pri nas doma ni bilo dosti denarja in zaradi prispevka sošolcev sem tisto leto dobil nove čevlje." (Pogovarjal se je učenec iz 5. b 2013/14)

Stanka Šolar, učenka v letih 1961–1969

V času njenega šolanja sta bila dva oddelka istega razreda, v vsakem pa je sedelo približno 35 učencev. V torbici je poleg učbenikov, zvezkov in peresnice nosila tudi copate, prtiček in brisačko.

Ko je zazvonilo, so bili vsi na svojih mestih. Učitelje so spoštovali. "Mislim, da nas je bilo malo tudi strah, čeprav so bili prijazni. Spominjam se učiteljice v 3. razredu, ki je pripomogla, da sva s sestro šli v kolonijo na morje. Prišla je k mami domov in jo pregovorila." Rada se spominja tudi učitelja zemljepisa, ker je bil zabaven, učitelja telovadbe, ker jo je le-ta najbolj veselila, in učitelja glasbe, ker jo je snov tega predmeta zelo zanimala. Učence so kaznovali, če so povzročili škodo, kaj razbili. Stroške popravil so poravnali starši. Delovne navade so učenci imeli že od doma. Navajeni so bili tudi poslušati.

Po pouku so šli takoj domov. Pešali so skoraj tri četrt ure, pozimi je bila hitro tema.

Hodili so na končne izlete. "V 7. razredu smo bili celo na Plitvicah. Jezera so mi ostala v spominu." (Pogovarjal se je Kris Šolar, 6. b 2013/14)

Marjeta Habjan, učenka v letih 1961–1969

S svinčniki in nalivnimi peresi so pisali v zvezke. Črnilo za peresa so imeli v klopi.

Pri ocenjevanju je bilo najpomembnejše znanje. Upoštevali pa so tudi vedenje in redno pisanje domačih nalog. Doma se je bilo treba seveda tudi učiti in pisati domače naloge, ki jih ni bilo malo. "Če nismo imeli domače naloge, smo po pouku ostali v šoli. Včasih je moral kdo tudi v kot, ker je motil pouk."

Telovadili so v telovadnici (na hodniku) in zunaj na igrišču. Knjižnica je bila na hodniku pred učilnicami. "Imela sem svoj kartonček, kjer je bilo zabeleženo, katero knjigo sem si izposodila in do kdaj jo moram vrniti. Zelo veliko sem brala. Skoraj vse knjige iz knjižnice." Nekoč so izbrane učence peljali v Planico, kjer so si ogledali smučarske skoke. (Pogovarjal se je Luka Bertonec, 9. b 2013/14)

Jernejeva teta, učenka v letih 1962–1970

Najprej je obiskovala šolo na Zalem Logu, nato v Selcih in na koncu v Železnikih. Pouk je potekal šest dni v tednu – od ponedeljka do sobote. Učenci so bili v glavnem delavni, "ker nas je bilo ogromno s kmetij". Domače naloge so pisali vsak dan, predvsem pri matematiki in pri jezikih. Učitelji so bili "precej bolj strogi kot danes. Ampak tudi mi smo bili tako vzgojeni, da ne smeš jezikati in se grdo obnašati. Učitelj je bil naš vzornik. Smo pa tudi kakšno ušpičili. Potem pa – o joj – nesli podpis domov!" Pohvaljeni so bili tudi za lepo branje in pisanje. Kaznovali pa so jih "z ravnilom po prstih" ali pa so po stokrat pisali kakšno poved. "Marija Bertonec, Barbara Kumer, Marija Plešec, Martina Sedej, Ladi Trojar so učiteljice, ki sem jih upala vprašati, kar me je zanimalo. Na vse pa imam lep spomin."

Ko so bili v 7. razredu 25. maja sprejeti v mladinsko organizacijo, so bili lahko zunaj do 20. ure.

Na šoli je bil kar velik pevski zbor. Nastopali so predvsem na prireditvah in proslavah v domačem kraju, nekaj pa tudi izven Železnikov. (Pogovarjal se je Jernej Derlink, 3. a 2013/14)

Neznan ustni vir, učenka v letih 1963–1971

V učilnici prvega razreda so imeli lesene klopi in majhne stole. Ogrevali so z gašperčkom (pečjo na drva). V garderobi na hodniku so bili obešalniki in poličke za copate. Zvezke so zavijali v papir in ne polivinil kot danes, namesto nalivnikov so uporabljali peresa, ki so jih namakali v tinto. Večina učencev je vsa leta šolanja uporabljala eno torbo. S seboj so nosili zvezke, učbenike, copate pa tudi malico, "ker je vsi niso mogli plačevati". Rada se spominja učiteljic Helene Kramar, Marije Plešec, Ladi Trojar in učitelja Franca Plešca, ker so dobro razložili snov in se z učenci včasih tudi smejali. "Morali smo ubogati, drugače je sledil ukrep, pa tudi starši so morali priti v šolo na razgovor. Pohvaljeni smo bili lahko za urejen zvezek, kaznovani pa za grdo obnašanje ali pretep. Največkrat si bil po pouku za prt, v najslabšem primeru si dobil ukor. Učitelji so

lahko kaznovali tudi za tisto, kar se je zgodilo izven šole. Po osmi uri zvečer nisi smel ven, obiskati gostilne ali gledati filme v kino."

"Rada se spominjam pohvale, ki sem jo dobila v 7. razredu za lepo vedenje, redno pisanje domačih nalog in urejene zvezke."

"Sedanjim učencem želim dober uspeh, da bi z veseljem hodili v šolo, pa da bi izbrali pravo pot za nadaljnji študij ter s tem boljšo možnost za službo." (Pogovarjala se je Rebeka Štampfelj, 4. a 2013/14)

Neznan ustni vir, učenka v letih 1963–1971

Učiteljeva beseda je bila zakon. Vedel je, kaj je prav. Tudi v kraju je imel veljavo. Učenci so vedeli, da je učitelje treba ubogati. Večina učencev je spoštovala pravila. Pri kršitvah so sledile kazni. Če je bilo res hudo, tudi ukor, ki so se ga zelo bali.

Izleti so bili, vsaj na razredni stopnji, precej podobni današnjim. V osmem razredu pa so šli v Criksenico. Spominja se tudi športnega dneva, ko so pešali od davškega mostu do bolnice Franje.

S sošolci so bili prijatelji. Veliko so se družili tudi po pouku. (Pogovarjala se je Laura Rant, 8. d 2013/14)

Neznan ustni vir, učenka v letih 1964–1972

Prva leta je obiskovala šolo v Sorici, nato pa v Železnikih. Na predmetni stopnji je bil program podoben današnjemu. Učili pa so se tudi srbohrvaščino in geografiji so rekli zemljepis. Izbirnih predmetov ni bilo. Rada se spominja razredničarke Mire Gaser, ki jih je učila biologijo in kemijo, učiteljice matematike Marije Bertoncelj in učiteljice slovenščine Martine Sedej. Vse tri so znale dobro razlagati snov, njihove učne ure so bile zanimive, učence pa so znale spodbuditi k sodelovanju. Šolo je takrat obiskovalo veliko kmečkih otrok, ki so popoldne veliko pomagali pri delu doma. Tako so pridobili tudi delovne navade.

"Ne da bi kaj pričakovali, smo vedeli, da se moramo učiti in delati nalogo, če hočemo dobiti pozitivno oceno. Starši so nam velikokrat govorili: učite se, to vam bo kasneje prav prišlo." (Pogovarjala se je Polona Frelih, 9. a 2013/14)

Mihael Prevc, učenec v letih 1964–1972

"V Dražgošah, kjer sem šolo obiskoval prva štiri leta, je bila knjižnica zelo skromna, v Železnikih pa je bilo na knjižnih policah vse več knjig. Mene so najbolj zanimale knjige Frana Saleškega Finžgarja, Janeza Jalna in Franceta Bevka.

Mislim, da so bile delovne navade učencev boljše kot danes. Predvsem pa se zdi, da so bili učenci bolj vedoželjni. Osnovnošolci smo nosili doma spletene puloverje. Kavbojk še nismo poznali, pač pa "hlače na rob" in srajce.

Ravno v tistem času je bila zgrajena nova telovadnica, ki smo je bili zelo veseli." (Pogovarjala se je Zala Prevc, 8. d 2013/14)

Neznan ustni vir, učenka v letih 1967–1975

Tako kot danes tudi takrat niso vsi učenci redno pisali nalog doma, ampak med šolskimi odmori. Šolsko delo je obsegalo pisanje nalog, učenje (na pamet predvsem pesmice), pisanje spisov. "Veliko je bilo pisanja, kar je bilo prav!"

Nekatere učitelje so spoštovali, nekaterim pa več nagajali in jih tudi izzivali.

Spominja se sodelovanja v mali Groharjevi koloniji, kamor jo je poslal gospod Janez Hafner. (Pogovarjala se je Neža Pollak, 9. c 2013/14)

Primož Šmid, učenec v letih 1967–1975

Do tretjega razreda so imeli pouk tudi ob sobotah. Oblačila in čevlje so puščali v garderobah, kjer je vsak razred imel svojo steno z obešalniki. Učbenike so si sposojali od starejših vrstnikov, delovne zvezke so uporabljali pri biologiji. Pisali so z nalivniki, ki so jih polnili s tinto iz stekleničk. Do 4. razreda so s seboj nosili tudi malico, v višjih razredih pa so jo že dobili v šoli.

Telovadili so na hodniku, v 4. razredu pa že v novi telovadnici. Na urniku so imeli predmet DMV – družbeno-moralna vzgoja. Rad se spominja učitelja matematike in fizike Jožeta Polajnarja, ki je oba predmeta odlično razlagal, pa tudi učitelja zemljepisa in zgodovine Franca Plešča, ki je zanimivo razlagal snov. Oba predmeta je imel zelo rad.

Imeli so le en daljši 15-minutni odmor – za malico. V oktobru ni bilo počitnic kot zdaj, zimske pa so trajale 14 dni. V času božičnih praznikov je bil pouk.

Delovne navade učencev se od takrat niso veliko spremenile. Nekateri se niso učili (ti so včasih ponavljali), nekateri pa so delali sproti. Niso jezikali, bili so manj predrzni. Zaradi neprimerne vedenja izven šole je kdo dobil tudi ukor.

V 4. razredu so imeli izlet na Vršič in bili so prva generacija, ki je šla v letno šolo v naravi v Fažano. Najlepsi pa je bil dvodnevni izlet v Crikvenico.

Z vrstniki so se veliko družili zunaj (računalnikov še ni bilo). Šole se spominja "po začetku odraščanja, prvih ljubeznih in izkušnjah, kako preživeti dolge časne učne ure".

"Znanje, ki ga da šola, pomeni samostojnost, neodvisnost od vplivov drugih ljudi," je poudaril sogovornik. (Pogovarjala se je Danijela Bogdanič, 9. a 2013/14)

Marija Rovtar, učenka v letih 1969–1977

Domače naloge so pisali vsak dan, učili pa so se, ko so učitelji napovedali čas spraševanja in pisanja testov. Pohvaljeni so bili, če so prebrali veliko knjig ali zmagali na tekmovanju. Za kazen pa so jih včasih nadrlji, lahko je padla kakšna klobuta, po pouku so bili zaprti, dobili so ukor. Najraje se spominja strogih, a pravičnih učiteljev.

Opazne so bile razlike med bogatimi in revnimi učenci. S sošolci so med odmori skakali čez elastiko. Radi so malicali šarkelj in mlečni gres ter pili čaj. (Pogovarjal se je Stanko Rovtar, 8. c 2013/14)

Marjana Ceferin, učenka v letih 1969–1977

Učbenike so si izposodili v šoli, delovni zvezek pa so uporabljali le pri angleščini. V šolski knjižnici si je rada izposojala pravljice in drugo leposlovje. "Na vse učitelje imam dobre spomine, ker so nas ogromno naučili. Najraje pa sem imela razredničarko Natašo Benedik." Učitelje so spoštovali učenci in starši. Od šole je pričakovala predvsem znanje.

Malico so naročili v šoli. "V kuhinji so bile tri pri-dne kuharice. V kasnejših letih so na šoli uvedli tudi

kosila. Najraje smo imeli palačinke in kakav." (Pogovarjala se je Zora Giacomelli, 4. a 2013/14)

Jernej Hudolin, učenec v letih 1969–1977

Takrat so bili učenci enega razreda razvrščeni v tri oddelke. V vsakem je bilo približno 32 učencev. V zvezke so pisali z nalivnikom, včasih tudi s svinčnikom. Proti koncu osnovne šole so se pojavili flomastri. Učitelj je bil takrat avtoriteta v šoli in izven nje. "To smo spoštovali učenci in starši. Zelo pozorno so vse, kar je bilo dobro, pohvalili in nagradili, vse napačno pa zelo jasno in odločno sankcionirali. Včasih tudi na trdo." Izvenšolskih dejavnosti je bilo kar nekaj. Od športa sta prevladovala smučanje in roket, dobro obiskovana sta bila tudi modelarski krožek in pevski zbor. "Najbolj so mi v spominu ostala prijateljstva in dogodki, povezani z njimi. Radi smo se družili, se veliko igrali, tudi učili smo se skupaj in delali naloge." (Pogovarjal se je Blaž Hudolin, 8. d; 2013/14)

Božidar Prevc, učenec v letih 1970–1978

"Doma smo se učili bolj malo. Samo, kar je bilo "mus". Če je bilo potrebno, je priletela tudi kakšna klobuta, kar je bilo tudi koristno." Pozimi so manjkali, če je bilo preveč snega, neopravičenih izostankov pa ni bilo. Do učiteljev so imeli spoštljiv odnos. Seveda pa so pri vsakem vedeli, koliko so lahko "domači" z njim. Učitelj je bil avtoriteta, kolikor jo je znal sam ustvariti. "Mi smo, tako kot danes, iskali pri njih 'limite'." Hribovci smo bili bolj "za modo", tisti iz blokov so bili pa bolj moderno oblečeni. Najraje je imel petke, ko je bilo za tisti teden konec pouka. (Pogovarjal se je Domen Prevc, 9. c 2013/14)

Zlatka Prelec, učenka v letih 1970–1978

V 5. razredu se je začela z avtobusom voziti v šolo v Železnike. Poleg smeha in prijateljev se iz tistega časa spominja tudi čakanja na avtobusnih postajah. Nekoč so se tam lovili. Deževalo je in okolica je bila blatna. Sošolki, ki je imela ravno nov bel plač, je spodrsnilo in padla je v blato. Plašč seveda ni bil nikoli več snežno bel. Pa še en dogodek: "Pred Miklavžem so bili na postaji v Dolenji vasi parkelj-

ni. Vsi smo se jih bali. Stekla sem čez cesto in zbil me je avto. V zdravstveni dom so za mano prišli tudi policaji." (Pogovarjala se je Tamara Tolar, 7. c 2013/14)

Neznan ustni vir, učenec v letih 1970–1978

Vsak učitelj se mu je vtisnil v spomin. Nekateri zaradi dobrih učnih razlag, nekateri zaradi življenjskih izkušenj, nekateri pa tudi zaradi nezmožnosti obvladovanja otrok pri pouku. Večina učiteljev je učence umirila s povzdignjenim glasom, pisni opomin ali ukor sta bila napisana le v izjemnih primerih. Spomini se, da so bili sošolci nekoč po krivem obtoženi podiranja ptičjega gnezda. Vsi v razredu so morali stokrat napisati: Ne podiraj ptičjega gnezda.

Na koncu šolskega leta so se z avtobusi peljali na enodnevne izlete. V lepem spominu ima dvodnevni izlet na otok Rab, kamor so nekaj let hodili osmošolci. (Pogovarjala se je Neža Mohorič, 9. a 2013/14)

Janez Štalec, učenec v letih 1971–1979

Delovni zvezek so najprej uporabljali le pri angleščini, učbenike pa pri vseh ostalih predmetih. Sprva so jih morali kupiti sami, potem pa je bila že možna izposoja. Rad se spominja Martine Sedej, učiteljice slovenščine, ker je poskrbela, da je bil pri pouku red, "da se je delalo in veliko naučilo", in Franca Plešča, učitelja zemljepisa, ker je snov zanimivo razlagal.

Učenci so se morali držati pravil, drugače so bili tudi kaznovani. Starši so spremljali delo, uspehe in napredovanje svojih otrok, hodili so na roditeljske sestanke in govorilne ure, "otroke pa doma tudi kregali, če je bilo potrebno". (Pogovarjal se je Matic Štalec, 9. a 2013/14)

Neznan ustni vir, učenec v letih 1971–1979

Učenci so učitelje spoštovali. "Seveda pa smo jim tudi kakšno zagodli, če se je dalo."

Šole se spominja po zanimivih dogodkih v šoli in na poti tja in domov, menjavanju znamk, ki so jih v 6. ali 7. razredu zbirali skoraj vsi, pa tekmovalnih v znanju iz fizike in matematike ... (Pogovarjal se je Jošt Gartner, 8. d 2013/14)

Neznan ustni vir, učenec v letih 1971–1979

Učne ure so se začenjale s pregledovanjem domačih nalog in nenapovedanim spraševanjem. "Trudili smo se po svojih najboljših močeh. Zanimali smo se za ročna dela in ne za telefone." Učitelji so disciplino ohranjali na različne načine. "Nekateri tovariši so fante prijeli za ušesa, nekateri pa le povzdignili glas, pa smo bili vsi tihi. Tovarišica za matematiko pa je odprla redovalnico, pogledala nemirnega učenca in ga vprašala, če bo klepetanje nadaljeval pred tablo. Odgovor je bil seveda: Ne!" (Pogovarjala se je Lea Golja, 8. c 2013/14)

Karmen Gajgar, učenka v letih 1972–1980

Garderobe so bile na spodnjem hodniku. Vsaka generacija je imela svojo (po dva oddelka skupaj). Učenci so bili razvrščeni v štiri oddelke, v vsakem jih je bilo od 30 do 36. Rada se spominja učiteljice srbohrvaščine, ker je bila "dušica", učiteljice slovenščine, ker jih je res veliko naučila in je bila pri ocenjevanju poštena, in učiteljice matematike, ker je resnično znala dobro razlagati. Telovadili so v telovadnici in na rokometnem igrišču v Dašnici. Otroci so za malico radi jedli zelenjavno juho, ješprenj, pasulj, kruh z maslom in medom, pili mleko ... Obiskovala je rokomet in smučanje, ko so odprli bazen, pa tudi plavanje. "Rada sem hodila v šolo, saj sem imela veliko prijateljev." (Pogovarjal se je Patrik Gajgar, 9. a 2013/14)

Marjan Pintar, učenec v letih 1972–1980

Takratna disciplina je temeljila na spoštovanju učiteljev. Učitelj je učenca opozoril na napačno vedenje. Če to ni zaleglo, je padla tudi kakšna klofuta ali druga kazen (npr. čiščenje učilnice po pouku). Šola je popestrila otroštvo, saj je bilo doma veliko dela na kmetiji. Spominja se dogodka iz prvih osnovnošolskih let, ko je šolo obiskoval še v Martinj Vrh. "Po malico smo hodili v sosednjo hišo, h gospe, ki nam je kuhala. Med potjo nazaj je sošolcu zdrsnilo in polil je juho. Ker ga je skrbelo, kaj bo, ker bo prišel brez malice, je vsebino pobral s travnika in nam to prinesel v šolo." (Pogovarjal se je David Pintar, 7. c 2013/14)

Mirjam Benedik, učenka v letih 1974–1982

Učilnice so bile sodobno opremljene. Bile so tople in svetle. V vsaki je na steni visela Titova slika. V šolski torbi smo poleg zvezkov, učbenikov in delovnih zvezkov imeli tudi prtiček iz blaga za malico in copate. Ni smela manjkati športna oprema. Če se je to slučajno zgodilo, je bilo treba včasih ponjo peš domov. Učna ura se je začela s pozdravom učitelju – mirno, stoje. Učitelj je nato izpolnil dnevnik in vpisal odsotne učene. Sledila je ponovitev snovi, spraševanje, razlaga ... Od pouka so izostajali zaradi bolezni. Neopravičeni izostanki so bili redki, največkrat je kdo zaspal. "Spominjam se obiskov pisateljev, pesnikov ob podelitvah bralnih značk, planinskih izletov, športnih dni na Soriški planini, šole v naravi v Fažani ..." (Pogovarjala se je Alenka Benedik, 9. b 2013/14)

Neznan ustni vir, učenka v letih 1974–1982

Predmetnik je bil podoben današnjemu, ni pa bilo nemščine in računalništva. Učili so se srbohrvaščino, gospodinjstvo in tehniko pa od 5. do 8. razreda. Telovadili so v telovadnici in na igrišču, pa tudi na cesti v Dašnici. Rada se spominja učiteljice slovenščine, ker je bila pravična, veliko jih je naučila in je spoštovala otroke. Učenci so spoštovali učitelje in sploh vse odrasle. "Nismo ugovarjali in jezicali." S sošolci so se dobro razumeli in se še danes srečujejo na obletnicah vaje. (Pogovarjala se je Lucija Čufar, 9. c 2013/14)

Damjana Rolih, učenka v letih 1976–1984

Učbenike so si izposodili v šoli, delovne zvezke, ki jih ni bilo veliko, pa so kupili. Domače naloge so redno pisali, saj niso upali biti brez. Bilo je veliko nalog, a če si v šoli poslušal in pisal naloge, dodatno učenje skoraj ni bilo potrebno. Spoštovali so učitelje in jih upoštevali. Učitelji so učencem vedno nudili pomoč. Pri pouku je bila tišina. Učenci so bili kaznovani z vpisi v dnevnik, poslani so bili pred vrata učilnice. Razredničarka je o kaki lumpariji obvestila starše – takrat se kaznovanemu ni dobro pisalo. Starši so hodili na govorilne ure,

spremljali pisanje domačih nalog ... Za ocene so izvedeli od otrok. Učenci so pri pouku manjkali, če so zboleli, pozimi pa zaradi neprevozne ceste. Malicali in kosili so lahko v šoli, a vozači so šli po pouku takoj domov. Radi so jedli kruh z različnimi namazi, fižolovo juho, mlečni riž in vroč kakav. Vozači niso imeli veliko izbire pri izvenšolskih dejavnostih. Nekaj časa je obiskovala rokometni krožek, a so ga kasneje prestavili na popoldanski čas. Spominja se, da je nekoč ponesreči sošolcu poškodovala noht. Tako se je "sekirala", da mu je cel teden prepisovala učno snov in nosila naloge. Spominja se tudi vaje. Ples so zaključili ob 22. uri, ko so imeli še zadnji avtobus domov. "Takrat smo imeli manj pravic in več dolžnosti, vendar smo se imeli zelo lepo." (Pogovarjal se je Blaž Rolih, 8. c 2013/14)

Neznan ustni vir, učenka v letih 1978–1986

Poleg pouka je obiskovala tudi krožek ročnih del, kjer so pletli in kvačkali, ter pevski zbor. V zboru je prepevalo veliko učencev, vodili pa sta ga Barbara Sicherl Kafol in za njo Veronika Kamenšek.

Ob misli na osnovno šolo se spomni starega dela stavbe in nihajnih vrat na spodnjem hodniku pri vhodu v knjižnico. Zanimiva se ji zdi sprememba vloge podaljšanega bivanja, ki je danes neke vrste popoldansko varstvo otrok, takrat pa so ga obiskovali učenci z učnimi težavami. (Pogovarjal se je Blaž Frelih, 7. a 2013/14)

Janez Rihtaršič, učenec v letih 1980–1988

"Oblačila smo puščali v garderobah. To so bile lese-ne stene in klopi. Nismo imeli omaric s ključavnico, vsak je oblačilo obesil na kljukico. Pisali smo z nalivnim peresom ali navadnim svinčnikom. Kemičnih pa nismo smeli uporabljati. Odnos do učiteljev je bil tak kot danes. Če so bili z nami, smo bili pridni, ko pa jih ni bilo, smo se čeznje jezili. Dobro so spominjam tekmovanja iz angleškega jezika, na katerem sem bil četrti. S prijateljem nama takrat ni bilo treba k pouku." (Pogovarjala se je Hana Rihtaršič, 9. a 2013/14)

Odziv na prispevek Šolska kronika in spomini na šolo v Železnikih,

objavljen v 12. številki Železnih niti

*Po objavi prvega dela tega članka sta se oglasila dva pozorna bralca in posredovala nekaj zanimivosti, ki jih dodajam. Poklicala me je gospa **Martina Wagner Košmelj**, ki mi je posredovala dve fotografiji in zapis svoje sestre, gospe **Vide Košmelj Beravs**, v katerem se spominja učitelja **Edvina Clementeja**. Odzval pa se je tudi gospod **Lojze Žumer** in s svojim spominom dopolnil sliko šolskega življenja učencev v Železnikih pred drugo svetovno vojno.*

Vida Košmelj Beravs

Spomini na vsestranskega učitelja Edvina Clementeja

(Rojen neznano kje leta 1905, umrl v Ljubljani leta 1982. Z ženo Slavko, rojeno leta 1912 – z dekliskim priimkom Merhar, sta pred drugo svetovno vojno oba poučevala v šoli v Železnikih. Počivata na starih Žalah v Ljubljani.)

Kot eden izmed novih številnih učiteljev je Clemente prišel v trg Železniki leta 1935. Ne spominjam se, kdo ga je predstavil prebivalcem. Vem samo to, da smo se učenci tretjega razreda, ki ga je najprej učil, zbrali na Placu pred šolo. Tam so ga pričakali tudi ostali učitelji, nekaj žandarjev, gasilcev ter zastopnikov občine. Vsi smo ga radovedno opazovali. Bil je manjše postave, suh, bledega lica in slabo oblečen. Vsem je bilo znano, da so učiteljske plače v jugoslovanski najzahodnejši samo slovenski Dravski banovini zelo majhne. Prebivalci so bili novega učitelja zelo veseli. Učitelj Clemente je v službi hitro napredoval do položaja šolskega upravitelja. Bil je strog, umirjen in malo je govoril. Na začetku je učil 3. razred, ki sem ga obiskovala tudi jaz. Učil me je tri leta, vedno v isti šolski sobi. Prostora je v šoli vedno primanjkovalo. V stavbi sta bila dva večja razreda – eden v pritličju in drugi v prvem nadstropju. 1. in 2. razred sta imela pouk v občinski Štalcovi hiši, 3. v pritličju 'nove' šole, 4., 5., 6. razred s ponav-

ljalno šolo pa v prvem nadstropju.

V kraju samem je bila navada, da otroci iz "boljših" hiš niso mogli (smeli) biti ponavljalci. V svojem – takrat 3. razredu – je novi učitelj kmalu odkril tri dečke, ki bi že leta prej morali razrede ponavljati. Sestavil je komisijo, ki so jo sestavljali starši neuspešnega sošolca in ena izmed redkih učiteljic. Otroke je spraševal po učnem načrtu in dokazal, da bi morali že pred leti ponavljati razred. S tem se je moč-

Učitelj Edvin Clemente z ženo Slavko (roj. Merhar), za njima pa stoji nadzornik Križnar. Foto: arhiv Martine Wagner Košmelj

no zameril nekaterim krajanom. Kasneje, vsa leta, kar je učiteljeval v Železnikih, pa so njegovo delo krajsani hvalili in bili zadovoljni, da imajo takšnega vsestranskega učitelja.

Probleme, ki jih je Clemente opisoval, je vedno začinil z ustrežno zgodovino. Med predavanjem je morala biti v razredu popolna tišina. Ker se nismo učili po določenem učnem načrtu, knjig o teh temah ni bilo. Učenci smo morali zavzeto poslušati učiteljevo razlago.

Poznal je tudi ogromno jugoslovanske, zlasti srbske, makedonske in črnogorske zgodovine. Veliko smo vedeli o bitki s Turki pri reki Marici (sredina 14. stoletja), peli tudi pesem ... Čuvaj Marica okrvavljena, plačaj devica, ljuto ranjena, raz dva tri, marš razbojniki ... Pripovedoval nam je o srednjeveških državah Raška in Zeta, o turškem podložniku kraljeviču Marku, o Nemanjićih, Dušanu Silnem, svetem Savi in še in še.

V razredih, ki jih je učil Clemente, so bili vsakodnevno samo štirje predmeti: računstvo, stavčna analiza, zgodovina in delno današnja biologija. Brez učbenikov smo iskali in določali divje cvetlice. Učil nas je tudi Morsejevo abecedo in nas dvakrat peljal na pošto, kjer smo si po Morseju 'dopisovali' z različnimi poštami.

V mansardnem oknu šole na Placu je stalno stal daljnogled, ki ga je kot edino prtljago s seboj prinesel učitelj Clemente. Ob večerih je nekajkrat povabil nekaj učencev, da so si lahko ogledali jasno nočno nebo. Spoznali smo Mali in Veliki voz, poznali posamezne zvezde. Učencem je razložil, zakaj so dnevi z začetku julija poimenovani *pasji*. Povedal je, da tedaj z neba izgineta ozvezdji Malega in Velikega voza, na njuni površini pa se pojavi velika zvezdna slika psa. To je čas, ko nastopi tudi največja letna vročina, ki traja približno 14 dni.

Obiskovala sem 4. razred, ko je učitelj Clemente sklical dva razreda. V rokah je držal precej objektov stekelc. Vsak učenec je enega dobil. Učitelj nam je naročil, naj doma ta stekelca s svečo okadimo in posušimo. Povedal nam je, da bomo stekelce rabili naslednji dan, da bomo z njim lahko brez škode gledali sonce. Naslednjega dne – bilo je sredi junija – nas je še v trdi temi zbral pred šolo in peljal po ozki stezici na vrh Snegovnika, kjer bo ob sončnem vzhodu ob štirih zjutraj viden že davno napovedan sončni mrk. Opotekaje smo hodili po ozki stezici na zgornji Snegovnik. Držali smo se za roke in v trdi temi nas je bilo strah. Baterij tedaj nismo imeli. Točno ob 4. uri je vzšlo sonce z nekakšnim obročem. To dogajanje smo kratek čas opazovali skozi zadimlje-

Učenci 1. razreda na izletu k Sv. Križu z razredničarko Slavko Merhar. V zadnji vrsti stoji sedma z leve Martina Košmelj. Foto: arhiv Martine Wagner Košmelj

na stekelca. Učitelj nam je med tem čudom navdušeno razlagal. Po srečnem prihodu domov smo dobili prosto in večina med nami je odšla takoj spat. Še prej pa smo srečni razlagali staršem, kakšnemu čudu smo prisostvovali po učiteljevi zaslugi.

Otroke pa tudi starše je večkrat presenetil s svojimi izjavami. Med velikimi počitnicami je vedno ostal v Železnikih. Verjetno ni imel drugega zatočišča. Nikoli ni govoril, od kod prihaja. Starejši so ga sumili, da je bil rojen v Beneški Sloveniji, ki je takrat po rapalski pogodbi pripadla fašistični Italiji. Učitelj je pogosto spodbujal učence, da so spoznali žalostno usodo Beneških Slovencev. V večini so otroci slišali o tem že doma. Ljudje so nagonso sovražili Italijane, ki so zaslužnjevali Slovenijo.

Dvakrat letno je našo šolo obiskal nadzornik Kržišnik iz Škofje Loke, ki je bil v Gorenji vasi (Poljanska dolina) osnovnošolski sošolec moje mame (rojene Ferlan). Po obisku šole je nadzornik vedno obiskal tudi našo hišo. Mama mi je mnogo let kasneje povedala, kaj nas je učitelj vsega naučil.

Dva dni pred začetkom gimnazije – 15. septembra 1938 – sem v Kranju opravljala zelo drag izpit za prvi razred gimnazije. (Vsi Gorenjci smo se morali vpisati na edino gorenjsko gimnazijo.) Takrat sem sama šla prvič v Kranj na gimnazijo. Avtobus iz Železnikov je vozil le zjutraj na kolodvor v Škofjo Loko in popoldne nazaj v Železnike. Doma me je ob 16. uri na avtobusni postaji pričakal učitelj Clemente. Morala sem mu izpovedati vsa pismena in ustmena vprašanja. Na vsa sem dobro odgovorila. Samo ustmeno se nisem spomnila, koliko kubičnih centimetrov vsebuje liter vode, kar sem učitelju pristočno po pravici povedala. Prebledel je in mi do svoje smrti očitaj, kakšno sramoto sem mu naredila. (Do sredine gimnazije sem imela odlično osnovo v znanju, tudi v matematiki!)

Namesto da bi šli koncem šolskega leta na izlet, smo dve leti – v 4. in 5. razredu – morali saditi smre-

čice. Veleposestnik Eger nas je poslal s svojim logarjem, ki je določil teren za sajenje in prinesel s seboj tudi sadike. Od doma smo morali s seboj prinesiti kopuljice ali lopatke ter malico. Pri lepem vremenu je trajalo delo najmanj sedem ur. Z orodjem smo najprej očistili in zgladili teren in nato pod logarjevim nadzorom vsadili malo sadiko.

V Železnikih se je Clemente poročil s sedem let mlajšo učiteljico Slavko Merhar, doma iz Šiške v Ljubljani. Ne spominjam se, koliko let sta preživela v Železnikih. Učitelj je bil prestavljen v Ljubljano, kjer naj bi menda nastopil službo kot strokovni profesor na Srednji gradbeni šoli. Ker je bil izrazito jugoslovansko usmerjen, je po pripovedovanju znancev imel politične težave pri nastopu službe. V Železnike, kjer si je z delom pridobil mnogo prijateljev, se je večkrat vračal. Ljudje so ga spoštovali. Dolga leta so se spominjali njegovega učiteljevanja in kaj vse je mladino učil in naučil. Tudi učenci ga niso pozabili.

Pa še nekaj zanimivosti o šoli, ki jih je napisala gospa Košmelj Beravs.

Kraljevino Jugoslavijo je sestavljalo šest banovin. Vse plače v Sloveniji, tudi učiteljske, so načrtovali v Beogradu. Splošen izrek, ki smo ga poznali otroci, je bil, da zakone pišejo v Beogradu, na Hrvaškem jih berejo, v Sloveniji pa izvajajo. V skupni novi državi SHS so bili Slovenci vedno le tretjerazredni državljani.

Za šolsko poslopje na Placu so od premožnega domačina, jurista dr. Chrobatha, ki je živel v Ljubljani, odkupili dve stavbi. – Dr. Chrobath je bil skoraj edini lastnik hiš na Placu.

Šolska obveznost je takrat trajala osem let (od 6. do 14. leta starosti). Prestop v srednjo šolo, gimnazijo ali meščansko šolo je bil mogoč že po uspešno končanem četrtem razredu z malo maturo.

Napisano v aprilu leta 2016.

Lojze Žumer

Nekaj dodatkov k vsebini glasila Naše poti¹

"Ko sem bral jubilejno številko glasila Naše poti, sem se odločil, da napišem nekaj dodatnih pojasnil v zvezi s šolo v Železnikih, ki se nanašajo na dogodke pred pričetkom druge svetovne vojne.

V prvi razred osnovne šole sem pričel hoditi v šolskem letu 1938/9. Takrat sta bila prvi in drugi razred v hiši pri Štalcu. Prvi razred je bil v pritličju na vzhodni strani hiše, učilnica drugega razreda pa je bila na zahodni strani, v smeri proti cerkvi. Med obema razredoma je bila široka veža in na njenem koncu tudi šolsko stranišče. Nad učilnico prvega razreda je bilo stanovanje občinskega in šolskega sluga Toneta Fajglja, po domače Kurovca. Nad učilnico drugega razreda pa so bili prostori občine Železniki. Poleg tega je bilo v prvem nadstropju še stanovanje Petra Arnola in njegove žene Pepe. Imela sta tudi posvojenko Kristino.

V času, o katerem pišem, je bilo v Železnikih pet učiteljev. Žal sem si zapomnil le njihove priimke, imen pa se ne spominjam. V prvem razredu nas je poučevala učiteljica Merhar, poleg nje pa so bile še učiteljice Demšar, Orel, Šoukal, Oblak in učitelj Kopčavar, ki je bil doma iz Selc. Učiteljica Oblak se je kasneje poročila s Francem Kemperlom in je bila zato bolj znana po tem priimku. Spominjam se, da se je učiteljica Orel poročila z nekim oficirjem, ki je pripadal enotam jugoslovanske vojske, ki je gradila Rupnikovo linijo. Učiteljica Šoukal se je prav tako v času svojega službovanja v Železnikih poročila z učiteljem Kopčavarjem. Ko se je pričela vojna, se je večina učiteljev umaknila iz Železnikov. Tiste, ki so ostali, pa so Nemci izselili.

Ko je izbruhnila druga svetovna vojna, sem hodil v tretji razred. Pouk smo imeli v šolskem poslopju na Placu. Učnim predmetom, ki smo jih imeli v prvih dveh razredih, sta bila dodana še zemljepis in srbohrvaščina. Od učenja tega jezika so mi ostale v spominu muke, ki smo jih imeli z učenjem cirilske pisave. Prvi stavek, ki smo ga morali napisati v tej pisavi, je bil: "Majko moja, kako je momak jak." Ta

stavek ima črke, ki so enake oziroma zelo podobne kot v latinici in nam zato ni delal težav. Pri zemljepisu pa smo obravnavali Slovenijo. Zaradi tega smo imeli pri pouku zemljevid, ki pa ni imel napisa Zemljevid Slovenije. V okencu na zemljevidu, kjer so bili podatki o merilu in izdajatelju zemljevida, se je z velikimi črkami košatil napis Zemljevid Dravske banovine. Še preden so Italijani in kasneje Nemci zasedli Železnike, je šola prenehala z delom. Bili smo pri pouku v razredu, ko nam je učiteljica povedala, da je šole konec, ker Jugoslavije ni več. Ko je to slišal sošolec Jože Ravnihar (Jakopinov s Češnjice), je odprl čitanko in iz nje strgal prvo stran, kjer je bila slika kralja Petra II. Ni mi šlo v glavo, zakaj je to napravil, očitno je bil politično bolj razgledan. S tem sem zaključil osnovno šolo, imel sem le spričevali za prvi in drugi razred, za tretjega pa niti polletnih izkazov nismo dobili in seveda tudi ne končnega spričevala.

Ko so Nemci zasedli Železnike, so najprej postavili svojo žandarmerijsko postojanko z ustreznno posadko, takoj za tem pa tudi civilno oblast. Župan je postal Egrov oskrbnik Hornitzky, sedež občine pa je bil v nekdanji mežnariji. Na njenem pročelju se je pojavil napis Gemeinde Eisern.

V poletju leta 1941 sta prišli v Železnike dve nemški učiteljici in učitelj. V septembru pa smo vsi šoloobvezni otroci morali v nemško šolo. Kakšno izobrazbo so učitelji imeli, ni takrat nihče vedel, kasneje pa smo izvedeli, da sta bili učiteljici na hitro izšolani prostovoljki, doma iz Koroške. Učitelj pa je bil res šolan za ta poklic. Hodil sem v razred, kjer je poučeval učitelj. Ni znal niti besede slovensko in je bilo zato prav mučno, ko nam je hotel kaj dopovedati. Spomnim se, da je nekoč pri pouku pričel risati na tablo celo vrsto majhnih šesterokotnikov in pri tem ponavljal besedo Honig. Počasi nam je postalo jasno, da so šesterokotniki satje, beseda Honig pa da pomeni po naše med. Včasih je prišlo do prav smešnih prizorov. Ko smo mora-

li povedati, da se z nečim nekam peljemo, je vstal Jurčikov Metod in dejal: "Ich fahre mit Kanon." Vsi smo se smejali, njega pa se je prijelo ime Kanon. Seveda pri vsem ni manjkalo učenja nemških pesmi. Najprej smo se pričeli učiti nemško himno Deutschland, Deutschland über alles ... Največ težav pa nam je delala pesem, ki so jo nacisti imenovali Horst Wessel Lied, začela se je z "Die Fahne hoch, die Reihen sind geschlossen ..." Horst Wessel je bil nacistični pretepač, ki ga je neki demonstrant v Hamburgu v pretepu ubil in je tako postal Hitlerjev heroj. Obe učiteljici sta bili mladi, obe so bolj zanimali člani nemške posadke in sta v šoli v glavnem preganjali čas. Kmalu sta tudi odšli, namesto njiju pa je prišla Marianne Sandruschitz, prav tako Korosička, ki pa je šolo vzela zares. Pokazala se je kot prava nacistka, da smo jo učenci sovražili. Nekoč so jo na sprehodu na Kresu zajeli partizani. Pod obtožbo, da vohuni za njimi, so jo v gozdu na pobočju Jelovice ustrelili.

Nemške šole je bilo že v začetku leta 1943 konec, ker so partizani že preveč ogrožali Železnike. Ko smo nekega dne imeli pouk, je nenadoma zaropotal rafal iz mitraljeza. Učitelj je zavpil: "Banditen schießen," in se vrgel na tla. Enako smo storili tudi otroci

in čakali, kaj bo. Ko je bilo dolgo časa vse tiho, nas je učitelj nagnal domov in nemške šole je bilo za vedno konec. Partizani so s Kovaškega vrha streljali na nemško patroljo, zadeli pa niso nikogar.

Po napadu partizanskih enot na nemško postojanko v novembru 1944 (ne v februarju, kot piše v glasilu Naše poti na strani 32) je bila poleg drugih stavb požgana tudi šola na Placu. Štalcova hiša pa je ostala in v njej se je v februarju leta 1944 pričela partizanska šola. Za učitelja je prišel partizan Boris Vidmar, ki je imel končano gimnazijo.

Po končani vojni me je oče poslal v Ljubljano na Tečajno gimnazijo za borce in aktiviste, kjer sem v dveh mesecih opravil izpite čez prvo in drugo gimnazijo in se v jeseni leta 1945 vpisal v tretji razred realne gimnazije v Vegovi ulici. Zaradi tega povojnih razmer v šolstvu v Železnikih nisem poznal. Od očeta, ki je bil prijatelj z Ivanom Zormanom, pa sem večkrat slišal, da je bilo učno osebje na šoli v Železnikih zelo kvalitetno.

To sem napisal v želji, da bi k zgodovini šole dodal nekaj spominov, ki bi mogoče komu pomagali pri nadaljevanju opisa dogodkov iz preteklosti šole.

16. november 2015

Viri in citirana dela:

SI_ZAL_ŠKL/0232, *Šolska kronika Državne mešane osnovne šole Železniki od 1945/46 do 1971/72*. Železniki: OŠ Železniki.

SI_ZAL_ŠKL/0232, *Šolska kronika Osnovne šole (Prešernove brigade) v Železnikih od 1972/73 do 1985/86*.

Naše poti: šolsko glasilo OŠ Železniki. 44 (2020), 2. Prevzeto 27. 8. 2020 s spletne strani:

<http://www.os-zelezniki.si/za-ucence/2-stevilka-glasila-nase-poti/>.

Naše poti: šolsko glasilo OŠ Železniki. 44 (2020), 3. Prevzeto 27. 8. 2020 s spletne strani:

<http://www.os-zelezniki.si/za-ucence/4-stevilka-nasih-poti-je-3-spletna-stevilka/>.

Največ fotografij je prevzetih iz šolske kronike. Pri ostalih je vir naveden.

Opombe:

1 Naše poti: 200 let šole v Železniki. Letnik XL, št. 1, š. leto 2015/16.

